

DE IURE

INFORMAČNÝ OBČASNÍK NAJvyššieho súdu slovenskej republiky

Rozhodnutie
Najvyššieho
súdu sa stalo
Judikátom roka

Najvyšší súd
výrazne investuje
do zvyšovania
svojej efektívnosti
a transparentnosti

V Bratislave
sa stretlo
15 predsedov
najvyšších súdov
strednej a východnej
Európy

1 – 2 / 2019

JUSTICE

3 EDITORIÁL

INFORMUJEME

- 4 Rozhodnutie Najvyššieho súdu sa stalo Judikátom roka
- 5 Najvyšší súd otvoril svoje brány študentom práva
- 6 Expertov OBSE zaujímali kompetencie NS SR vo volebných veciach
- 7 Najvyšší súd SR si pripomenul sté výročie vzniku Najvyššieho súdu Československej republiky
- 11 V Bratislave sa stretlo 15 predsedov najvyšších súdov strednej a východnej Európy
- 12 Úloha najvyšších súdov pri zjednocovaní rozhodovacej činnosti

ROZHOVORY

- 14 Najvyšší súd výrazne investuje do zvyšovania svojej efektívnosti a transparentnosti
Rozhovor s vedúcim Kancelárie NS SR Ivanom Solejom
- 16 Práca na Najvyššom súde mi pomohla významne rozšíriť a obohatiť svoje odborné vedomosti
Rozhovor s členkou senátu trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu SR JUDr. Danou Wänkeovou
- 20 Všetci hľadáme spoločný zastrešujúci koncept, ktorý by zdieľala celá západná civilizácia
Rozhovor s predsedom Výkonného výboru Medzinárodnej právnej asociácie Jonathanom Hughom Mance

Z ROZHODOVACEJ ČINNOSTI

- 26 Stanovisko vo veci rozhodnutia o žalobe Generálneho prokurátora SR na rozpustenie politickej strany ĽSNS
- 29 Náhľad do rozhodnutí kolégií prijatých do Zbierky stanovísk NS SR a rozhodnutí súdov SR

DE IURE INFORMAČNÝ OBČASNÍK NAJvyššieho súdu SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Forma: elektronická, vo formáte PDF | Šéfredaktor: Mgr. Alexandra Važanová, Redaktori: JUDr. Slávka Viteková, Mgr. Jana Pišová, JUDr. Dušana Remetová, JUDr. Tomáš Lisánsky, Mgr. Róbert Šimonič | Redakčná rada: JUDr. Daniela Švecová – predsedníčka, JUDr. Jarmila Urbancová – podpredsedníčka, JUDr. Ivan Solej – člen, JUDr. Jana Bajánková – členka, JUDr. Katarína Pramuková – členka, JUDr. Libor Duľa – člen, JUDr. Jozef Milučký – člen | Adresa redakcie: DE IURE, Najvyšší súd Slovenskej republiky, Župné námestie č. 13, 814 90 Bratislava | E-mail: tlacove@nsud.sk | © Najvyšší súd Slovenskej republiky | Neoznačené fotografie sú z archívu NS SR | Bratislava 2018 | ISSN 2453-8558

Vážené kolegyne, vážení kolegovia,

keď som v októbri 2014 nastupovala do funkcie predsedníčky Najvyššieho súdu, s dôverou v túto inštitúciu to bolo naozaj kritické. Som presvedčená, že zmena tohto nepriaznivého stavu postupne prichádza a vnímam ju ako výsledok nášho spoločného úsilia o očistenie mena Najvyššieho súdu.

Budovať dôveru v justíciu, a teda aj Najvyšší súd, môžeme len vtedy, keď postavíme na prvé miesto občana. Našou základnou úlohou je predsa ochrana práv a slobôd, ktoré sú občanom garantované zákonmi s dôrazom na fakt, že neskoro poskytnutá spravodlivosť je spravodlivosť odmietnutá. Spoločne musíme preto klásť maximálny dôraz na najdôležitejšiu činnosť Najvyššieho súdu, ktorou je, nesporne, jeho zjednocovacia činnosť. Považujem za dôležité, aby zákonodarca výslovne upravil závažnosť zjednocujúcich stanovísk Najvyššieho súdu. Len tak dosiahneme predvídateľnosť súdnych rozhodnutí, následné zníženie nápadu vecí na súd a zrýchlenie súdneho konania.

Z dlhodobého hľadiska pred nami stoja otázky o smerovaní, postavení, kompetenciách a tiež o fungovaní Najvyššieho súdu. Úvahy o budúcom vývoji súdnictva mimoriadne kompetentne načrtla trojdňová medzinárodná konferencia s názvom Najvyššie súdy v meniacej sa dobe. Toto najvýznamnejšie súdne fórum slovenskej a českej justície v roku 2018 prinieslo široké spektrum tém, ktoré vychádzajú z postavenia a pôsobenia najvyšších súdov v minulosti, až po ich fungovanie v súčasnej modernej dobe.

Budúcnosť najvyšších súdov je postavená na dôvere občanov voči nim. To je možné dosiahnuť len poctivou prácou, ktorá prináša spravodlivé výsledky. Veľmi si preto vážim aj ocenenia, ktoré sa Najvyššiemu súdu dostávajú, tento rok napríklad Najvyšší súd obsadil prvé tri priečky Judikátu roka. Verím, že Najvyšší súd nepoľaví, a spoločne urobíme všetko pre zvýšenie dôveryhodnosti verejnosti v justíciu, ako aj pre vybudovanie čistého mena pre Najvyšší súd.

JUDr. Daniela Švecová
predsedníčka Najvyššieho súdu Slovenskej republiky

ROZHODNUTIE NAJvyššieho SÚDU SA STALO JUDIKÁTOM ROKA

Prestížne ocenenie Judikát roka získali rozhodnutia Najvyššieho súdu. Na prvej priečke sa umiestnilo rozhodnutie v kauze, ktorá je známa ako nástenkový tender. Druhým Judikátom roka sa stalo rozhodnutie Najvyššieho súdu v spore vlastníkov bytov so staviteľom domu a tretie miesto obsadil rozsudok Najvyššieho súdu týkajúci sa azylového konania. Cenu udeľuje týždenník TREND v spolupráci s nezávislou iniciatívou Sudcovia Za otvorenú justíciu a nadáciou Zastavme korupciu.

Cieľom udeľovania ceny Judikát roka je podľa organizátorov propagovať najhodnotnejšie judikáty, a tým vyzdvihnúť prácu sudcovských senátov.

„Judikát roka považujem za významné ocenenie našej práce a práce kolegov sudcov, zvlášť v čase, keď sa dôvera v justíciu ukazuje ako kľúčová oblasť. Prvoradou úlohou Najvyššieho súdu je chrániť práva a slobody, ktoré občanom zaručuje Ústava a celý právny poriadok, a mňa veľmi teší, že túto úlohu si plníme zodpovedne,“ uviedla predsedníčka Najvyššieho súdu Daniela Švecová.

Najlepším súdnym rozhodnutím minulého roka sa stala kauza známa ako „nástenkový tender“. Rozsudok vyniesol vlani senát Najvyššieho súdu zložený zo sudcov Juraja Klimenta, Petra Hatalu a Petra Szaba. Odsúdili vtedy dvoch exministrov Mariána Janušeka a Igora Štefanova za zmanipulované obstarávanie po vyše desiatich rokoch od tendra. Porotcovia tu ocenili význam rozhodnutia „pre aplikačnú prax z hľadiska naplnenia zákonných znakov trestného činu machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe“.

Na druhej priečke v sa umiestnilo rozhodnutie Najvyššieho súdu senátu predsedu Rudolfa Čirča. Išlo tu o spor vlastníkov bytov so staviteľom domu. Vlastníkom bytov vtedy hrozilo reálne riziko, že príde o svoj majetok. „Sudca Rudolf Čirč rozhodol, že majú právo na svoj byt nezaťažený ničím iným než prípadnou hypotékou,“ uviedol Martin Suchý z Nadácie Zastavme korupciu.

Tretím Judikátom roka je rozsudok Najvyššieho súdu, ktorý sa týka azylového konania v prípade mladého Iránca. „Sudca Igor Belko skonštatoval, že tento žiadateľ dôvody na udelenie azylu splnil a po desiatich rokoch ho napokon získal.“

V prvom kole navrhli odborníci z prostredia justície, prokuratúry, právnej vedy, advokácie a mimovládneho sektora pätnásť vybraných najlepších judikátov. Následne hodnotiaca komisia z týchto judikátov vyberala tri najzásadnejšie. Tento rok pozostávala porota z jedenástich členov, medzi nimi napríklad predsedníčka Najvyššieho súdu Daniela Švecová, právnik Jozef Vozár, verejná ochrankyňa práv Mária Patakyová, bývalá ústavná sudkyňa Ľudmila Gajdošíková, minister spravodlivosti Gábor Gál a ďalší.

Najvyšší súd otvoril svoje brány študentom práva

Najvyšší súd Slovenskej republiky pri príležitosti osláv Európskeho dňa spravodlivosti otvoril svoje brány pre viac ako stovku budúcich právnikov.

Študenti tak mali už druhý rok po sebe možnosť navštíviť priestory Najvyššieho súdu, nahliadnuť do jeho pojednávacích miestností, knižnice, Informačného centra NS SR, ale tiež do rokovacej miestnosti predsedníčky Najvyššieho súdu a pracovne podpredsedníčky Najvyššieho súdu SR.

Študenti si počas Európskeho dňa spravodlivosti mohli na vlastnej koži vyskúšať sudcovské taláre a počas živej diskusie sa zoznámiť s prácou sudcov i asistentov sudcov na Najvyššom súde. Najväčší záujem študenti prejavili práve o asistentskú prácu.

„Som veľmi rada, že Najvyšší súd SR mohol vo svojich priestoroch privítať budúcich právnikov. Za seba môžem konštatovať, že ma prejavovaný záujem študentov o prácu asistentov sudcov nesmierne teší. Som totiž presvedčená, že nárast ich počtu je obrovským prínosom pre súdnu agendu a významnou mierou prispieva k skráteniu doby konania na Najvyššom súde,“ uviedla predsedníčka Najvyššieho súdu SR Daniela Švecová.

V roku 2013 pracovalo na súde 32 asistentov. Od vymenovania Daniely Švecovej do funkcie predsedníčky Najvyššieho súdu, v októbri 2014, sa ich počet zvýšil o 55. Dnes na Najvyššom súde pracuje 87 asistentov sudcov.

Najvyšší súd počas Európskeho dňa spravodlivosti navštívili študenti Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Fakulty práva Paneurópskej vysokej školy, Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave a Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

Expertov OBSE zaujímali kompetencie NS SR vo volebných veciach

Volební experti Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE) navštívili Najvyšší súd SR. Zaujímali sa o kompetencie a rozhodovaciu činnosť Najvyššieho súdu vo volebných veciach. Ich návšteva súvisela s hodnotením príprav a monitorovaním prezidentských volieb na Slovensku.

Slovenská legislatíva má jasne upravené volebné právo kandidátov na prezidenta SR, ako aj volebné právo voličov. Podpredsedníčka NS SR Jarmila Urbancová expertom vysvetlila mechanizmus ochrany týchto práv, ako aj to, aké kompetencie má v tejto oblasti Najvyšší súd. *„Ak to veľmi zjednoduším, Najvyšší súd rozhoduje v konkrétnych veciach podaných do času konania sa volieb a Ústavný súd nastupuje po konaní sa prezidentských volieb,“* uviedla Jarmila Urbancová. Ako dodala, Najvyšší súd sa vo volebných veciach riadi od roku 2016 Správnym súdnym poriadkom.

V zmysle tohto zákona rozhoduje aj v konaní o prijatí návrhu na kandidáta na funkciu prezidenta SR. *„Žalobca sa môže domáhať podaním žaloby na Najvyšší súd vydania rozhodnutia o prijatí jeho návrhu na kandidáta na prezidenta, ak predseda Národnej rady odmietol jeho návrh,“* vysvetlil predseda správneho senátu NS SR Peter Melicher. Ako dodal, Najvyšší súd sa v súvislosti s prezidentskými voľbami zaoberal dvomi takýmito žalobami, po ich preskúmaní však zistil, že nie sú dôvodné, a z tohto dôvodu obe žaloby zamietol. Expertov ubezpečil, že lehoty na rozhodovanie vo veci žaloby, ako aj doručenia rozhodnutia účastníkom konania, je možné dodržať. *„Správny súd rozhodne o žalobe v expresnom čase, a to do piatich dní od jej doručenia. Keďže v jednej z vecí rozhodoval senát, ktorého som členom, som presvedčený, že sa to dá stihnúť,“* dodal Peter Melicher.

Predstavitelia Najvyššieho súdu ocenili aktivity expertov Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe. Zhodli sa na tom, že dobre nastavené kontrolné mechanizmy sú súčasťou demokracie.

NAJvyšší SÚD SR SI PRIPOMENUL STÉ VÝROČIE VZNIKU NAJvyššieho SÚDU ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyššie súdy Slovenskej a Českej republiky si pripomenuli významné výročie. Pred sto rokmi vznikol v spoločnom štáte Najvyšší súd Československej republiky. Pri tejto príležitosti spoločne zorganizovali NS SR a NS ČR trojdňovú medzinárodnú konferenciu s názvom Najvyššie súdy v meniacej sa dobe. Konferencia priniesla široké spektrum tém, ktoré vychádzajú z postavenia a pôsobenia najvyšších súdov v minulosti, až po ich fungovanie v súčasnej modernej dobe. Išlo tak o jedno z najvýznamnejších súdnych fór slovenskej a českej justície v roku 2018.

Predsiedníčka Najvyššieho súdu SR Daniela Švecová počas konferencie pripomenula, že spolupráca najvyšších súdov Slovenskej a Českej republiky je nadštandardná. Spoločná konferencia tak potvrdila upevnenie týchto vzťahov.

„Som nesmierne rada, že si toto významné výročie môžeme pripomenúť spoločnou konferenciou s Najvyšším súdom Českej republiky. Spoločne s predsedom NS ČR Pavlom Šámalom sme intenzívne využili priestor, ktorý sa nám otvoril od začiatku našich funkčných období. Za seba môžem túto spoluprácu hodnotiť ako veľmi úspešnú,“ uviedla predsedníčka NS SR Daniela Švecová.

Previazanosť oboch štátov dnes cítiť aj v oblasti justície a súdnictva. Napriek tomu, že pri kreovaní súdnej moci a legislatívy oboch krajín boli odlišnosti, je v nich veľká miera podobnosti a vzájomnej inšpirácie.

Ústredná téma spoločnej konferencie – Najvyššie súdy v meniacej sa dobe – odzrkadľuje úvahy dnešnej spoločnosti o smerovaní najvyšších súdov, o ich postavení, kompetenciách a tiež fungovaní. Pohľad do

spoločnej histórie tiež mnoho prezrádza o budúcom vývoji súdnictva a kladie otázky k jeho ďalšiemu smerovaniu.

Slávnostná časť konferencie bola otvorená 5. novembra večernou recepciou v Brne. Súčasťou konferencie v Českej republike, a následne na Slovensku, boli jednotlivé prednáškové bloky hostí. Tie reflektovali predovšetkým na historické zhodnotenie roly najvyšších súdov na území Slovenska a Českej republiky či na výzvy justície v modernej dobe so zameraním na nezávislosť súdnictva v kontexte národnej a medzinárodnej politiky.

Budúcnosť najvyšších súdov je teda postavená na dôvere občanov voči nim. V súčasnosti je tak prvoradou úlohou Najvyššieho súdu chrániť práva a slobody, ktoré občanom zaručuje Ústava a celý právny poriadok. Ide o kľúčovú oblasť, voči ktorej by mali mať ľudia absolútnu dôveru. Ako pripomenula Daniela Švecová: *„dĺžka súdneho konania je z hľadiska vierohodnosti justície v očiach verejnosti veľmi dôležitá. Platí, že neskoro poskytnutá spravodlivosť je spravodlivosť odmietnutá. Mojou absolútnou prioritou je teda skrátenie dĺžky súdnych konaní“*. Ide tak o jeden z krokov, vďaka ktorým dôvera v súdnictvo postupne rastie.

V Bratislave sa stretlo 15 predsedov najvyšších súdov strednej a východnej Európy

IX. Konferenciu predsedov najvyšších súdov štátov strednej a východnej Európy tento rok otvorila predsedníčka Najvyššieho súdu Slovenskej republiky Daniela Švecová historicky po prvý raz na Slovensku. O aktuálnych témach z oblasti justície na nej diskutovali predstavitelia 21 najvyšších súdov.

Medzinárodné justičné fórum už od roku 2011 poskytuje pravidelný priestor na výmenu skúseností medzi jednotlivými jurisdikciami. Májovú konferenciu organizoval tento rok Najvyšší súd Slovenskej republiky. *„Zišli sme sa tu nielen preto, aby sme utužili priaznivé vzťahy, ktoré sme si medzi sebou za tie roky vybudovali, ale predovšetkým, aby sme pokračovali vo výmene skúseností a osvedčených postupov na ceste k skutočne efektívnemu, transparentnému, dôveryhodnému a modernému súdnictvu. Je úlohou nás, ako predsedov súdov, neustále otvárať dialóg o systémových výzvach, ktorých riešenie je potrebné hľadať, ale aj o úspechoch, ktoré sme pri spravovaní inštitúcií dosiahli, pretože tieto môžu byť zdrojom inšpirácie pre našich kolegov“*, týmito slovami otvorila konferenciu predsedníčka Najvyššieho súdu SR Daniela Švecová.

Svoje zastúpenie mali na konferencii najvyššie súdy 21 štátov strednej a východnej Európy, ako aj 2 odvolacích súdov Spojených štátov amerických. Dvojdnňová konferencia bola rozdelená do 6 panelových diskusií: podpora priaznivého vnímania prínosu súdov zo strany verejnosti v modernom mediálnom prostredí; úloha najvyšších súdov pri zjednocovaní rozhodovacej činnosti; úloha súdov pri presadzovaní ľudských práv; efektívne disciplinárne mechanizmy; výber sudcov; vydávanie jasných, dobre odôvodnených súdnych rozhodnutí na všetkých úrovniach.

Zúčastnené krajiny:

Albánska republika, Arménska republika, Azerbajdžanská republika, Bosna a Hercegovina, Bulharská republika, Česká republika, Čierna hora, Estónska republika, Gruzínska republika, Kosovo, Litovská republika, Lotyšská republika, Maďarsko, Moldavská republika, Poľská republika, Rumunská republika, Ruská federácia, Severomacedónska republika, Slovenská republika, Slovinská republika, Ukrajina, Spojené štáty americké

Úloha najvyšších súdov pri zjednocovaní rozhodovacej činnosti

Prinášame vám príspevok predsedníčky Najvyššieho súdu Slovenskej republiky Daniely Švecovej pri príležitosti IX. Konferencie predsedov najvyšších súdov štátov strednej a východnej Európy.

O význame zjednocovania rozhodovacej činnosti nemožno hovoriť bez toho, aby sme nespomenuli právny štát a jeho princípy. V právnom štáte vládne právo; štát a štátne orgány môžu postupovať len na základe práva a len spôsobom ustanoveným právom. Právna istota je možná len za podmienok všeobecne záväzného zákona, ktorým sa musí spravovať aj vládca a vláda. Jedným z podstatných znakov právneho štátu je zákonnosť, legalita. Čiže viazanosť všetkých, no najmä štátnych orgánov, platným právom. Občanom je dovolené všetko – okrem toho, čo zakazujú zákony. Štátnym orgánom sa dovoľuje len činnosť na základe zákonov a v ich medziach. Občania majú teda istotu, že moc nebude zasahovať do ustálených právnych vzťahov neočakávanými a nepredvídateľnými zásahmi.

Demokratický právny štát je charakteristický mnohými princípmi, ale v rámci svojho vstupu spomeniem iba tie, ktoré sú z hľadiska rozhodovacej činnosti súdov, no najmä najvyšších súdov, najvýznamnejšie. Nemožno pritom nespomenúť pojmy zákonnosť a ústavnosť. Ústavnosť možno vymedziť z formálneho aj z materiálneho hľadiska. Z formálneho hľadiska ústavnosť znamená dodržiavanie ústavy, ústavných zákonov, ako aj medzinárodných zmlúv. Z materiálneho hľadiska ústavnosť charakterizujeme ako právo na ústavu, ktorá zabezpečí základné práva a slobody a zakotví demokratickú štruktúru štátnej moci, ale tiež právo na nemeniteľnosť demokratických ústavných princípov. Ústavnosť je jadrom zákonnosti, najmä jej zásada všeobecnej viazanosti platným právom a zásada postupu štátnych orgánov a štátnych inštitúcií na základe zákona. Zákonnosť alebo legalita znamená, že štátna moc je vykonávaná právne upraveným spôsobom, teda je vykonávaná v zhode s právom. Je to metóda regulácie správania sa subjektov v právnom štáte. Tento princíp je všeobecne záväzný, platí pre všetkých na základe princípu rovnosti pred zákonom.

S právom vykonávať súdnu moc neoddeliteľne súvisí právo (a povinnosť) interpretovať, vykladať právnu normu a určitým spôsobom právo dotvárať. Obsahom princípu právneho štátu je vytvorenie istoty, že na určitú právne relevantnú otázku sa pri opakovaní v rovnakých podmienkach dáva rovnaká odpoveď. Takýto stav však nie je možné dosiahnuť bezvýnimčne, čo ako špecifikum výkonu súdnej moci akceptuje aj Európsky súd pre ľudské práva vo svojich rozhodnutiach. Podľa neho sú rozdiely v súdnych rozhodnutiach prirodzene obsiahnuté v každom súdnom systéme, ktorý je založený na existencii viacerých nižších súdov s obmedzenou pôsobnosťou. Zároveň však zdôrazňuje, že je v rozpore s princípom právnej istoty, keď Najvyšší súd ako zjednocovateľ rozdielných právnych názorov je sám zdrojom hlbokých a trvalých inkonzistencií.

V našom prostredí sa prioritne akceptuje ako forma precedensu judikát vo forme publikovanej právnej vety. Táto veta vychádza z konkrétneho rozhodnutia Najvyššieho súdu, pričom jeho výber, následná abstrakcia a znenie právnej vety podlieha určitému procesu. Publikovaná právna veta sa stáva právnou normou, veľmi podobnou právnemu predpisu. Sudca sa podobne ako zákonodarca, a podľa jeho vzoru, snaží konkrétnosť prípadu zovšeobecniť, čím sa tvorba súdnych precedensov viac podobá zákonodarnej činnosti ako výkonu súdnictva.

Za ustálenú judikatúru na účely jej záväznosti a potreby odôvodnenia odchýlenia sa od takéhoto záväzného názoru Najvyššieho súdu má významnú hodnotu to, či bolo takéto rozhodnutie publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky; teda odsúhlasilo ho príslušné kolégium, bolo pripomienkované predpokladaným spôsobom a je považované za súčasť ustálenej rozhodovacej praxe v obdobných veciach. Judikatúra prijatá Najvyšším súdom sa potom nepochybne stáva prameňom práva a je možné jej priznať aj právnu záväznosť. Diametrálne odlišná rozhodovacia činnosť všeobecného súdu o tej istej právnej otázke za rovnakej alebo analogickej skutkovej situácie, pokiaľ ju nemožno objektívne a rozumne odôvodniť, je ústavne neudržateľná. Možno konštatovať, že judikatúra Najvyššieho súdu má v právnom systéme výnimočnú úlohu a jej tvorbe je potrebné venovať patričnú pozornosť.

Základná norma oprávňujúca Najvyšší súd Slovenskej republiky vyčleniť spomedzi svojich rozhodnutí tie, ktoré považuje za dôležité z dôvodu zjednotenia názoru na určitú právnu otázku a dať im punc osobitej záväznosti ich publikáciou v Zbierke je formulovaná v zákone o súdoch. Podľa tohto ustanovenia dbá Najvyšší súd na jednotný výklad a jednotné používanie zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov vlastnou rozhodovacou činnosťou a tým, že prijíma stanoviská k výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov a zverejňuje právoplatné súdne rozhodnutia zásadného významu v Zbierke.

Od polovice roka 2016 sú v Slovenskej republike v účinnosti nové civilné procesné kódexy, ktoré osobitne modifikujú problematiku zjednocovania rozhodovacej činnosti. Hneď vo vymedzení základných princípov je formulovaný princíp právnej istoty ako stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít. Ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, potom aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo. Odklon od judikatúry je teda možný len za podmienky, že súd nižšieho stupňa rozhodne spor inak, na základe prihliadnutia na skutkové a právne osobitosti prípadu. Musí však takýto odklon dôkladne a presvedčivo odôvodniť.

Jeden z nových civilných procesných kódexov, Civilný sporový poriadok, priamo vytvára právny rámec spôsobu kreovania judikatúry a zavádza povinnosť túto aplikovať aj cez možnosť dovolacieho prieskumu pre prípad, že súdy nižšieho stupňa judikatúru nerešpektovali. Zavádza inštitút veľkého senátu, ktorý je okrem existujúceho spôsobu vytvárania judikatúry platformou pre zjednocovanie odlišných názorov jednotlivých senátov Najvyššieho súdu. Ak senát Najvyššieho súdu pri svojom rozhodovaní dospeje k právnomu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru a bol už vyjadrený v rozhodnutí iného senátu Najvyššieho súdu, postúpi vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu. Postupujúci senát musí v uznesení o postúpení veci odôvodniť svoj odlišný právny názor. Z dikcie zákona priamo vyplýva, že právny názor vyjadrený v rozhodnutí veľkého senátu je pre senáty Najvyššieho súdu záväzný. Zákon však rešpektuje možný vývoj a prípadnú potrebu ustálenú judikatúru časom modifikovať a pre situácie, keď sa senát Najvyššieho súdu chce neskôr odchýliť od právneho názoru už raz vyjadreného v rozhodnutí veľkého senátu, môže opätovne vec postúpiť na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu.

Je pochopiteľné, že účastníci konania sú veľmi citliví na existenciu rôznych právnych názorov na skutkovo totožnú vec a dlhotrvajúce spory pre právny pingpong medzi jednotlivými stupňami nepripravujú k pozitívnemu obrazu justície. Obrovské množstvo publikovaných rozhodnutí súdov spôsobuje neprehľadnosť rozhodovacej činnosti a ťažkosti vo vyhľadávaní relevantných zdrojov. Od súdov prvej a druhej inštancie, nieto ešte od účastníkov konania, nemožno očakávať dokonalú znalosť celej rozhodovacej činnosti všetkých senátov Najvyššieho súdu. Práve preto je hlavnou úlohou najvyšších súdnych autorít vnieť do tejto problematiky čistotu a prieskornosť svojou zjednocovacou činnosťou.

Najvyšší súd výrazne investuje do zvyšovania svojej efektívnosti a transparentnosti

Najvyšší súd bude pracovať efektívnejšie, rýchlejšie a transparentnejšie. Dosiahnuť to chce zlepšením informovanosti o rozhodovacej činnosti, dobudovaním analytického centra a zrealizovaním procesno-organizačného auditu. Pri zavádzaní týchto opatrení použije Najvyšší súd nenávratný finančný príspevok. Viac už v rozhovore s JUDr. Ivanom Solejom, LL.M., vedúcim Kancelárie Najvyššieho súdu.

Kancelária Najvyššieho súdu Slovenskej republiky uzavrela zmluvu o poskytnutí nenávratného finančného príspevku na zrealizovanie aktivít národného projektu s názvom Zefektívnený Najvyšší súd. Čo to konkrétne znamená?

Reformný zámer tohto projektu bol schválený v marci 2018 s tým, že ciele, ktoré sú v ňom stanovené, dosiahneme postupnou realizáciou dvoch projektov, a to konkrétne Zefektívnený Najvyšší súd – fáza 1 a Zefektívnený Najvyšší súd – fáza 2.

Aktuálnou je pre nás práve prvá fáza projektu. Keďže našim hlavným cieľom je posilnenie transparentnosti a rýchlosti fungovania justície, práve uzavretie tejto zmluvy predstavuje dôležitý moment v tomto snažení. Som presvedčený, že tento projekt je veľkým prínosom pre samotný Najvyšší súd, justíciu ako celok, pre akademickú obec, ale predovšetkým pre verejnosť. Dôkazom toho sú už prvé pozitívne ohlasy, ktoré dostávame z viacerých strán.

Ako je tento projekt realizovaný? Z čoho konkrétne pozostáva už spomínaná fáza 1?

Túto fázu tvoria tri hlavné aktivity, ktoré by som rád v krátkosti priblížil. Prvou z nich je Vybudovanie a posilnenie analytických kapacít NS SR. Hlavným cieľom tejto aktivity je podpora rozhodovacej činnosti. Ide v nej o postupné vytváranie analytického oddelenia, aké ešte donedávna

v podmienkach všeobecných súdov neexistovalo. Toto oddelenie spolupráci a spravuje aj unikátnu databázu všetkých rozhodnutí NS SR. Databáza bude pokrývať rozhodnutia NS SR už od jeho vzniku a priebežne sa má dopĺňať aj v budúcnosti. Zároveň sme vytvorili novú pozíciu – analytik Najvyššieho súdu, ktorú by sme chceli aj legislatívne ukotviť v zákone. Tým by sme toto povolanie zatriktívni-
li a kariérne zastabilizovali. Zvyšovaním počtu analytikov tiež rozšírime samotnú analytickú činnosť a rozsah poskytovania právnych informácií.

Druhou dôležitou aktivitou je Procesno-organizačný audit a optimalizácia podporných procesov rozhodovacej činnosti NS SR. Ako som už spomínal, jeho účelom je predovšetkým zefektívnenie činnosti Kancelárie NS SR a vytvorenie opatrení na ich optimalizáciu. Pripomínam, že Kancelária NS SR je najmladšou rozpočtovou kapitolou v Slovenskej republike a nastavenie jej vnútorných procesov je stále predmetom zlepšovania.

Tretou aktivitou je Zvyšovanie transparentnosti činností NS SR – jej primárnou úlohou je poskytovať verejnosti informácie o výsledkoch rozhodovacej činnosti a o celkovom dianí na NS SR. Chceme takto verejnosti ukázať a vysvetliť detaily z rozhodovacej činnosti, a to spôsobom, ktorý bude nielen zaujímavý, ale snáď aj ľahšie pochopiteľný. Výsledné informácie budú spracovávané profesionálnym spôsobom a vo forme audiovizuálnych záznamov budú zverejňované aj na webovej stránke NS SR.

Z týchto konkrétnych aktivít vyplýva, že primárnym cieľom projektu je stransparentnenie Najvyššieho súdu. Je podľa vás tento krok dôležitý?

Realizáciou projektu salepší prístup k informáciám, zvýši sa ich kvalita alepší sa proces ich využívania. To je obrovským prínosom pre všetky inštitúcie súdneho systému, štátnej správy, ďalej pre univerzity, pre právnickú akademickú obec, ale tiež slobodné právnické povolania a pre verejnosť. Práve pre verejnosť je dôležité efektívnejšie poskytovanie informácií a celkový prehľad o súdnych konaniach, nakoľko sa nazdávam, že to prispeje k zvýšeniu dôveryhodnosti Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Je to jedna z priorít, o ktorej systémovo hovoríme už roky, a teraz naberá jej realizácia reálne kontúry.

Spomínali ste však ešte druhú fázu projektu. Je v priamej nadväznosti na spustenú fázu 1?

Presne tak. Druhá fáza projektu je priamym pokračovaním úvodnej fázy, pričom sleduje rovnaký cieľ s väčším dôrazom na zabezpečenie informačnej podpory Kancelárie NS SR. Aj táto fáza bude rozdelená na jednotlivé aktivity, no ich presné zloženie je aktuálne vo fáze prípravy. Obe fázy projektu Zefektívnený Najvyšší súd spolu veľmi úzko súvisia a nie je možné ich absolútne separovať, zároveň však nie sú totožné. Pre zaujímavosť uvediem, že napríklad v procese realizácie 2. fázy projektu bude mať analytická jednotka až 25 členov, a to minimálne po dobu trvania projektu. Považujem to za veľký úspech v čerpaní fondov EÚ, ako aj za ohromnú príležitosť pri zvyšovaní podpory rozhodovacej činnosti NS SR.

V čom konkrétne bude spočívať realizácia informačnej podpory?

Konkrétna realizácia aktivity závisí predovšetkým od výsledkov procesno-organizačného auditu, ktorý bude súčasťou prvého projektu. Pôjde hlavne o softvérovú podporu Kancelárie NS SR a jej vybraných procesov. Potrebne bude taktiež prihliadať na špecifické postavenie Najvyššieho súdu SR, Kancelárie NS a aj na špecifické postavenie sudcov a zamestnancov KNS SR. Hľadať teda budeme také riešenie, ktoré v najvyššej možnej miere skĺbi naše požiadavky a prinesie prispôbenie individuálnym podmienkam. Cieľom je zrýchliť všetky procesy, ušetriť finančné prostriedky a byť ešte viac otvorení.

Pripravila Zuzana Maslišová

„Práca na Najvyššom súde mi pomohla významne rozšíriť a obohatiť svoje odborné vedomosti,“

hovorí členka senátu trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu SR JUDr. Dana Wänkeová

Minulý rok ste sa stali stálou členkou senátu trestnoprávneho kolégia na Najvyššom súde. Ako by ste opísali svoje začiatky pôsobenia v súdnictve až po príchod na Najvyšší súd?

Dá sa povedať, že v justícii pôsobím od začiatku svojej profesionálnej kariéry, keď som sa krátko po skončení vysokej školy stala justičnou čakatelkou a bola som pridelená na Okresný súd Martin. Ako justičná čakatelka som prešla všetkými úsekmi a aj vďaka mojej školiteľke – v tom čase trestnej sudkyňi na Okresnom súde Martin, ktorá pre mňa bola odborne aj ľudsky osobnosťou – som sa chcela ďalej venovať trestnému právu. Za sudkyňu som však bola vymenovaná na Okresný súd Žilina, kde som bola, paradoxne, pridelená na civil. Súčasne som však vykonávala väzobnú pohotovosť, takže s trestným právom som nestratila kontakt. A nakoľko bola na Okresnom súde Martin veľmi zlá situácia na trestnom, už po necelých dvoch rokoch som bola najskôr dočasne pridelená a neskôr natrvalo preložená na tento súd, kde som pôsobila už len na trestnom úseku. Takže od roku 2003 sa venujem výhradne trestnému právu. Ako som už uviedla, v tom období bol Okresný súd Martin, pokiaľ ide o trestný úsek, nedostatočne obsadený. Spolu s ďalším kolegom sme po jednom odchádzajúcom kolegovi dostali hneď viac ako 100 trestných vecí, pričom niektoré boli staršie ako 5 rokov. Veľa som pojednávala, rozhodla som množstvo vecí, ale bolo to to, čo som chcela robiť. Keď som bola oslovená zo strany vtedajších kolegov z Krajského súdu v Žiline, aby som absolvovala stáž na krajskom súde, ponuku som využila a od roku 2007 som sa po úspešnom absolvovaní výberového konania stala sudkyňou tohto krajského súdu. Toto obdobie trvalo až do 1. decembra 2016, keď

som bola dočasne pridelená na Najvyšší súd. Prešla som teda všetkými stupňami súdov od úplných začiatkov. Skutočnosť, že som sa stala sudkyňou NS SR, tak vnímam ako završenie môjho kariérneho rastu spolu s možnosťou prehĺbovania odborných vedomostí.

Ako vnímate zmenu, ktorou ste prešli z okresného, resp. krajského súdu, na Najvyšší súd?

Práca na okresnom súde je predovšetkým o študovaní spisov, pojednávaniach a o písaní rozsudkov či iných rozhodnutí. Je to aktívna a dynamická práca so stálym obehom spisov a kontaktom s ľuďmi, ktorá si vyžaduje vyššiu potrebu správnej organizácie času a práce, aby bolo všetko v zákonom stanovených lehotách. V prípade zlého systému v oddelení sa nabaľujú neskončené veci, čo spôsobuje tlak na sudcu. Z tohto pohľadu je to na okresnom súde najnáročnejšie. Keď si však sudca nájde dobrý systém, vie potom veci v primeranej lehote naštudovať, odpojednať, a následne napísať. Pritom si tú prácu organizuje sám. Na krajskom súde som si musela zvyknúť na prácu v senáte, kde išlo o sklbenie systému práce troch sudcov. Klasické pojednávania nahradili verejné či neverejné zasadnutia a musím povedať, že spočiatku mi predovšetkým to klasické aktívne pojednávanie trochu chýbalo. Na krajskom súde je to už práca viac zameraná na čítanie a študovanie spisov, čím sa vytvára priestor na diskusie a hlbšie rozoberanie právnych problémov. Tým sudca odborne rastie. Na Najvyššom súde je z môjho pohľadu najväčší priestor na ďalší odborný rast. Čiže systém práce na každom z uvedených stupňov súdov je rôzny. Rozhodne najväčšie zmeny som však vnímala pri prechode z okresného na krajský súd. Dnes môžem povedať, že už počas môjho dočasného pridelenia na Najvyšší súd som mala možnosť významne rozšíriť a obohatiť svoje odborné vedomosti a uvedomiť si význam spolupráce s odborne a ľudsky výraznými osobnosťami Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Táto spolupráca ma obohatila nie len odborne, ale aj osobnostne. Musím však dodať, že aj na okresnom a krajskom súde som mala česť pracovať s kolegyňami a kolegami, osobnosťami, ktoré zanechali v mojom živote výraznú stopu.

Vždy ste chceli robiť trestné právo?

Už počas vysokej školy sme ako verejnosť chodili na hlavné pojednávania do „justičáku“ a okrem iných sme boli aj na pojednávaniach s Ondrejom Rigom, niekoľkonásobným doživotne odsúdeným vrahom. Boli sme však aj na ďalších pojednávaniach a mala som pocit, že trestné právo je pre mňa v podstate najzaujímavejšie. Ako som už uviedla, na okresnom súde som prešla ako justičná čakatelka všetkými úsekmi. Aj vďaka spomínanej školiteľke – sudkyňi, pri ktorej som pôsobila ako justičná čakatelka na trestnom úseku – som k trestnému právu, takpovediac, príhľula ešte viac. V porovnaní s civilom je trestné právo rigoróznejšie, trestný proces striktnejší, má nastavené pravidlá a toto mi vyhovuje.

Prečo ste sa rozhodli pracovať v justičnej oblasti? Ovplyvnil niekto vaše rozhodovanie?

Počas vysokej školy mi umožnil notár v Martine chodiť k nemu do úradu a istým spôsobom na notárskom úrade „brigádovať“. Keď som to porovnávala s tým, čo som videla na súde, mala som pocit, že by som sa chcela uberať skôr týmto smerom. Takže som prejavila záujem hneď po vysokej škole dostať sa do justície a bola som veľmi rada, keď sa mi to aj úspešne podarilo. A kto ovplyvnil moje rozhodovanie? Musím povedať, že nikto z mojich blízkych nepôsobil v justícii či v právnickej oblasti ako takej, preto išlo v podstate o moje vlastné rozhodnutie.

Ako vnímate po rokoch vašich skúseností v justícii rozhodovanie o ťažkých prípadoch?

V rámci rozhodovacej činnosti sú, samozrejme, niektoré veci ľahšie, niektoré ťažšie. Niektoré môžu byť aj o to ťažšie, že sú mediálne sledované. Ale vždy som sa snažila byť práve v tých najťažších

veciach ešte lepšie pripravená, vec podrobne poznať a venovať jej v senáte maximum. Potom pri správnom nastavení nie je problém rozhodnúť aj tie najťažšie veci.

V čom nachádzate odreagovanie a relax po náročnej práci?

Vždy som sa snažila aktívne oddychovať, či už pri behu, alebo pri rôznych aeróbných aktivitách. Mám v živote šťastie, že mám veľmi dobré rodinné zázemie, mám rodinu, skvelých priateľov a tiež kolegov. A práve s mojou rodinou a priateľmi trávim v poslednej dobe svoj voľný čas prevažne na horách. Viac sa venujem turistike a hory sa stali mojím „kostolom“. Žijem v Martine, ktorý je obklopený horami ako Veľká alebo Malá Fatra. Sú tam nádherné miesta, ktoré poskytujú relax pre dušu. Chodievam z nich načerpať energiu a vyčistiť si hlavu. Navyše, zdolávanie stále väčších vzdialeností a vyšších vrchov je pre mňa výzvou. Hory však učia aj rešpektu a pokore a toto si potom prenášam aj do bežného života.

Aký je váš názor na nedostatok vyšších súdnych úradníkov na okresných súdoch?

Vzhľadom na to, že počas môjho pôsobenia na okresnom a krajskom súde som pôsobila aj vo funkciách podpredsedníčky týchto súdov, vnímala som problém ich personálneho obsadenia, aj pokiaľ išlo o vyšších súdnych úradníkov. Zastávam názor, že jeden vyšší súdny úradník, napr. na troch sudcov na okresnom súde, nemôže pokryť taký rozsah činností, ktoré by sudca súdu prvého stupňa potreboval. Rozhodne si viem predstaviť také nastavenie systému, kde by fungovala dvojica jeden sudca – jeden vyšší súdny úradník, ktorý by bol skutočne „pravou rukou“ sudcu aj na okresnom súde. Prispel by tým k rýchlejšiemu rozhodovaniu vecí a napr. aj k lepšej vymožitelnosti práva.

Prezident nedávno vymenoval niekoľko nových sudov. Čo by ste im poradili v rámci ich nového pôsobenia?

Určite by som im poradila, aby rozhodovali nielen zákonne, ale predovšetkým spravodlivo, s rozvahou a bez ohľadu na tlak, ktorý je niekedy na sudcov vyvíjaný. A najmä, aby sa nebáli rozhodnúť a zaujať právny názor, aby boli odvážni, statoční a zachovali si hodnoty, s ktorými do systému prišli.

Myslíte si, že verejnosť má reálnu predstavu, o čom rozhoduje Najvyšší súd SR?

V zásade si myslím, že poväčšine predstavu má. Prispieva tomu napríklad aj zverejňovanie rozhodnutí na stránke Najvyššieho súdu. Avšak napriek tomu časť verejnosti chápe Najvyšší súd skôr ako tretiu „odvolaciu“ inštanciu, zameranú na preskúmavanie rozhodnutí súdov nižších stupňov.

Je podľa vás postavenie trestnej sudkyne iné ako postavenie trestného sudcu? Ak áno, v čom?

Nemyslím si, že trestné sudkyne by mali iné – či už horšie, alebo lepšie – postavenie v porovnaní s mužmi ako trestnými sudcami. Aspoň ja som nikdy nebola konfrontovaná s tým, aby mi niekto dal ako žene v rámci pôsobenia na trestnom najavo nejakú nevýhodu, alebo, naopak, nejaké zvýhodnenie. Rovnako som nepocítila, že nejakú vec by lepšie rozhodol kolega sudca, len preto, že je muž. Aj keď som sa dopočula, že obsahom knihy, ktorú vydal náš trestný kolega je, že ženy by nemali robiť trestné právo. Ja si však myslím, že skôr ako o to, či ide o trestnú sudkyňu alebo trestného sudcu, ide o to, akou je ten človek osobnosťou. Aké má schopnosti, zásady, morálne a ľudské vlastnosti.

Pripravil Róbert Šimonič

JUDr. Dana Wänkeová

1996 – PF UK Bratislava

1996 – 2000 – justičná čakateľka

2000 – 2003 – sudkyňa Okresného súdu Žilina

2003 – 2006 – sudkyňa Okresného súdu Martin

2007 – 4.9.2018 – predsedníčka senátu

Krajského súdu v Žiline

(1.12.2016 – 4.9.2018 – dočasne pridelená na
Najvyšší súd Slovenskej republiky)

5.9.2018 – sudkyňa Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

Lord Mance: Všetci hľadáme spoločný zastrešujúci koncept, ktorý by zdieľala celá západná civilizácia

Prinášame vám rozhovor s predsedom Výkonného výboru Medzinárodnej právnej asociácie Jonathanom Hughom Mance, ktorý sa zúčastnil konferencie Najvyššie súdy v meniacej sa dobe, organizovanej pri príležitosti 100. výročia vzniku spoločného štátu Čechov a Slovákov.

Na konferencii ste vystúpili s príspevkom na tému „Zabezpečenie právneho štátu za súčasného uznania inštitucionálnej roly výkonnej, zákonodarnej a súdnej moci“. Napriek tomu, že sa táto zložitá problematika nedá tak úplne zhrnúť v niekoľkých vetách, chceli by sme vás požiadať aspoň o prezentovanie hlavných myšlienok vášho vystúpenia.

Áno, poukázal som na to, že nevyhnutným predpokladom právneho štátu je deľba moci a nezávislé súdnictvo. Naznačil som, že nezávislosť zahŕňa určité základné predpoklady, ktoré sa týkajú menovania sudcov, spôsobu, akým sú menovaní, a tiež toho, akú úlohu v tom zohráva politická moc (podľa mňa by nemala zohrávať žiadnu úlohu). Samozrejme, po menovaní sudcov zahŕňa nezávislosť objektívne kritériá na ich kariérny postup. Dôležitá je tiež istota, pokiaľ ide o ich funkčné obdobie – či už sú menovaní doživotne, alebo na dobu určitú. Nasleduje primeraný plat a dôchodkové zabezpečenie, ktoré sú garantované právnou úpravou, taktiež pracovné podmienky a inštitucionálne zabezpečenie – umožňujúce súdnej moci spravovať jej základné funkcie, ako je napríklad prideľovanie sudcov, prideľovanie a vybavovanie prípadov. Všetky tieto funkcie by mali byť plnené nezávisle od výkonnej a zákonodarnej moci. To bola prvá časť môjho prejavu. Druhá časť, za predpokladu, že sú tieto podmienky splnené, sa týkala toho, ako je úloha súdov plnená vo vzťahu k ostatným zložkám štátnej moci. Zákonodarnej a výkonnej. A to zahŕňa uznanie odlišnej úlohy každej z nich, vzájomný rešpekt, vzájomné porozumenie a uznanie zo strany súdnej moci, ako aj uznanie zo strany ostatných zložiek štátnej moci, že súdnictvo plní svoje osobité funkcie. Plní obzvlášť významnú úlohu vo vzťahu k takým elementom, ako je spravodlivosť, zatiaľ čo výkonná

a zákonodarná moc sú viac prispôsobené na to, aby prijímali rozhodnutia v takých oblastiach, ako sú sociálne výdavky a priority. Každý sudca bojuje deň čo deň s tým, aby udržal túto krehkú rovnováhu a aby vysvetlil, ako sa mu to darí.

Medzinárodná konferencia Najvyššie súdy v meniacej sa dobe bola v Brne a Bratislave organizovaná v kontexte 100. výročia vzniku spoločného štátu Čechov a Slovákov. Oba národy majú k sebe stále blízko, a to napriek tomu, že pred 25 rokmi sa rozdelili na dve samostatné krajiny. Spoločne spomínali na zásadné okamihy, ktoré v oboch krajinách ovplyvnili súdnictvo (jeho organizáciu a jej rozhodovaciu činnosť) v uplynulých 100 rokoch. Ktoré okamihy považujete vy za zásadné pre vývoj súdnictva v uplynulých 100 rokoch v Spojenom kráľovstve?

Vznik nezávislého súdnictva sa v Spojenom kráľovstve datuje oveľa skôr, siaha až do 17. storočia. Ak sa mám sústrediť na posledných 100 rokov vývoja súdnictva, myslím si, že sa nám podarilo dosiahnuť jeho úplnú nezávislosť odstránením akéhokoľvek politického vplyvu na menovanie sudcov alebo na ich kariérny postup. Určitý politický vplyv v tejto oblasti v minulosti existoval, ale približne pred 60 rokmi sa nám ho podarilo odstrániť úplne. V priebehu posledných približne 50 rokov sa nám, najmä sudcom, podarilo vyvinúť oveľa sofistikovanejší, racionálnejší a jednoduchší systém súdneho prieskumu aktov výkonnej a zákonodarnej moci. Takže sa nám ho podarilo zmodernizovať. Samozrejme, v priebehu posledných 20 až 25 rokov k tomu prispelo zdomácnenie Dohovoru o ľudských právach a naša úloha sa podstatne zmenila. Nedávno boli všetky tieto zmeny konsolidované v ústavnej reforme z roku 2005, ktorá viedla k vytvoreniu Najvyššieho súdu namiesto Hornej snemovne parlamentu v roku 2009. Myslím si, že to malo výrazný vplyv na väčšiu transparentnosť a zrozumiteľnosť práva a právneho systému pre širokú verejnosť na najvyššej úrovni. Zmena bola sprevádzaná webovým vysielaním pojednávaní, otvorením súdu, pozvaním škôl a univerzít. Na súd teraz chodí veľké množstvo návštevníkov, predtým sme ich mali, naopak, veľmi málo.

» Ak sa mám sústrediť na posledných 100 rokov vývoja súdnictva v Spojenom kráľovstve, myslím si, že sa nám podarilo dosiahnuť jeho úplnú nezávislosť odstránením akéhokoľvek politického vplyvu na menovanie sudcov alebo na ich kariérny postup. «

Ktoré udalosti alebo procesy vášmu súdnictvu za posledných 100 rokov najviac prospeli, ktoré mu podľa vás najviac uškodili?

Myslím si, že som sa už venoval udalostiam, ktoré mu prospeli najviac. K udalostiam, ktoré súdnictvu najviac uškodili, by som zaradil úroveň vládneho zásahu do dôchodkového zabezpečenia, dokonca aj už menovaných sudcov. Táto zmena bola veľmi negatívne vnímaná právnickými profesiami a viedla k ich nedôvere vo vzťahu k vláde a k odmietaniu vydať sa na dráhu sudcovskej pozície. Je všeobecne známe, že máme v súčasnosti problémy presvedčať ľudí o významných prednostiach a výhodách súdnictva pre spoločnosť, ktoré by motivovali kvalitných advokátov, aby sa stali sudcami. Našťastie, stále je dosť takých, ktorí o to majú záujem, ale už ich zďaleka nie tak veľa, ako to bolo

v minulosti. Musíme zmeniť tento kultúrny posun. Je to podľa môjho názoru zvýraznené aj pocitom v právnických profesiách, najmä pokiaľ ide o advokátov, že práca sudcov sa stala ťažšou a zvyšuje sa tlak na objem ich práce. Nikdy som nemal pocit, že v oblasti súdnictva je množstvo práce nadmerné, ale som ochotný akceptovať, že v určitých oblastiach, ako je napríklad oblasť imigrácie, je vyvíjaný veľký tlak, najmä na nižšie súdy. Myslím si, že toto sú škodlivé dôsledky v posledných rokoch, na odstránení ktorých pracujeme. Vláda, ako aj súdnictvo, sa snažia nájsť riešenie. Zatiaľ sa nám to však nepodarilo.

Boli ste sudcom Najvyššieho súdu od roku 1993. Prešiel odvtedy nejakou výraznejšou zmenou? (pozn. Najvyšší súd Spojeného kráľovstva vznikol 1. 10. 2009, dovtedy bola najvyššou súdnou inštanciou Horná snemovňa. Do Hornej snemovne bol Lord Mance menovaný až v roku 2005, predtým bol sudcom Vrchného súdu – High Court)

» Chodia nás navštevovať školy a univerzity, robíme prednášky, snažíme sa sprístupňovať právo verejnosti, na webe zverejňujeme nielen rozhodnutia, ale aj samotné pojednávania. Súd má svoj účet na sociálnej sieti Twitter. «

Prešiel veľmi pozitívnou zmenou. Nie všetci moji bývalí kolegovia uvítali túto zmenu, ale bolo veľmi zaujímavé a hodnotné byť nepolitickým členom Hornej snemovne parlamentu. Mal som to privilegium predsedáť podvýboru pre európske právo a inštitúcie a veľa ma to naučilo o spôsobe, akým pracuje Európska únia. Predvolávali sme ministrov, písali sme veľa správ, vrátane jednej veľmi rozsiahlej o Lisabonskej zmluve. Považujem to za nesmierne zaujímavú a cennú skúsenosť v rámci môjho nepolitického profesijného pôsobenia. Nie je to však úloha, ktorú by mal plniť sudca, a prednosti Najvyššieho súdu sú obrovské. Máme oveľa lepšiu budovu, lepšie interné vybavenie, v súčasnosti máme svoj profil, svoj domov, ktorý je vnímateľný verejnosťou. Verejnosť nás môže navštíviť, máme 100 000 návštevníkov ročne, na rozdiel od Hornej snemovne, keď sme mali len približne 1000 návštevníkov. Chodia nás navštevovať školy a univerzity, robíme prednášky, snažíme sa sprístupňovať právo verejnosti, na webe vysielame všetky naše pojednávania. Nezverejňujeme teda len rozhodnutia, ale aj samotné pojednávania. Súd má svoj účet na sociálnej sieti Twitter. Má ho sám súd, nie jednotliví sudcovia. Ide teda o novú inštitúciu vnímanú ako pilier štátu so svojou verejnou tvárou. Nevrátil by som sa k starému systému. Ako hovorím, starý systém mal svoje výhody, ale nový systém je jednoznačne výhodnejší. Zo zaujímavosti by som chcel uviesť, že budova Najvyššieho súdu je situovaná symbolicky na Parlamentnom námestí oproti zákonodarcovi a na ďalšej strane sídli výkonná moc. Na Parlamentnom námestí teda sídlia všetky tri zložky moci a je tam aj kostol – Westminsterké opátstvo.

Ktoré z príspevkov medzinárodnej konferencie Najvyššie súdy v meniacej sa dobe vás najviac zaujali a prečo?

Veľmi ma zaujal, a zároveň dojal, príspevok Mareka Safjana zo Súdneho dvora Európskej únie, ktorý hovoril o ťažkostiach, s ktorými bojujú poľskí sudcovia a o podpore, ktorej sa im dostáva. Zaujal

ma aj príspevok predsedu Medzinárodného trestného súdu a so záujmom som si vypočul informácie o rozdielnych úlohách rôznych ústavných súdov, o ich vzťahu k najvyšším súdom a o problémoch, ktoré môžu nastať v tejto súvislosti. Podnetná bola aj diskusia o pohľade na filtráciu alebo obmedzenie dovolaní. Ide o nepochybne citlivú oblasť v krajinách, ktoré na ňu nie sú zvyknuté. My poznáme filtráciu veľmi dobre, používame rôzne filtre na prvom aj druhom odvolacom stupni. Tie filtre, ktoré sú používané na prvom odvolacom stupni, majú za úlohu overiť preukázateľnosť nároku, kým tie na druhom stupni overujú požiadavku verejného významu. Všetky tieto tímy boli podnetné a veľmi rád som si ich vypočul.

V čom sa môže sudca zo Spojeného kráľovstva, kde je uplatňovaný angloamerický právny systém, inšpirovať na podobnej konferencii?

Inšpiráciu možno nájsť v tom, že všetci hľadáme spoločný zastrešujúci koncept, ktorý by zdieľala celá západná civilizácia. Týmto konceptom je právny štát – nejde pritom len o vládu prostredníctvom práva, ale o vládu práva ako takého, nad každým, kto podlieha právu. Naším cieľom je tiež vývoj práva, ktoré bude nestranné, nediskriminačné a spravodlivé. Tento spoločný cieľ teda dosahujeme rôznymi spôsobmi, alebo sa aspoň snažíme ho dosiahnuť. Je veľmi zaujímavé sledovať, ako je táto problematika riešená v rôznych krajinách a akým výzvam tieto krajiny v uvedenej súvislosti čelia.

Myslíte si, že sa v rámci Európy jednotlivé právne systémy k sebe skôr približujú alebo nie?

Všetky procesné postupy sa nevyhnutne vo svojej podstate prispôbujú, alebo sa aspoň dúfa v zhruba rovnaké výsledky. Existujú, samozrejme, silné tendencie, ktoré zbližujú právne systémy. Týmto sú Európsky súd pre ľudské práva, Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd a európske zmluvy.

Napomáhalo tomu zbližovaniu spoločné členstvo v Európskej únii a potreba rešpektovať judikatúru Súdneho dvora Európskej únie a Európskeho súdu pre ľudské práva?

Myslím si, že zbližovaniu určite pomohli, keďže ako vieme, európske zmluvy a judikatúra Súdneho dvora Európskej únie sú záväzné. Napriek tomu, že štrasburský súd dáva zmluvným štátom Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v určitých oblastiach mieru voľného uváženia a uznáva v tomto smere princíp subsidiarity, v ostatných oblastiach existujú prípady napríklad z Českej republiky, Rumunska alebo Maďarska, ktoré majú výrazný dopad na Škótsko. Takéto prípady, ktoré sa stali vo východnej Európe a pod., sa týkali prístupu k väzňom a prístupu k právnej pomoci pre každého, kto bol zatknutý políciou.

Vaše súdnictvo v súčasnosti veľmi zamestnáva Brexit. Ako sa z pohľadu Najvyššieho súdu Spojeného kráľovstva prakticky zmení pohľad na európsku judikatúru? (Alebo už sa v súvislosti s právou Brexitu zmenil?) Aký je aktuálny vzťah súdov na britských ostrovoch k rozhodnutiam Súdneho dvora Európskej únie?

Stále sme členmi Európskej únie a britské súdy stále oddane aplikujú právo Európskej únie. V posledných mesiacoch sme dokonca podali niekoľko prejudiciálnych otázok na Súdny dvor v Luxemburgu. Neupustili sme teda od uplatňovania európskeho práva. Nemyslím si, že máte pravdu, ak tvrdíte, že britské súdy sa už zaoberajú otázkami spojenými s Brexitom. Riešili sme akurát známy prípad Millera proti Štátnemu tajomníkovi pre spravodlivosť v súvislosti s tým, či bol nevyhnutný súhlas parlamentu na účely oznámenia podľa článku 50 o vystúpení z Európskej únie. Nemali sme však veľa podobných prípadov. Mali sme jeden prípad zo Škótska, o ktorom som nerozhodoval

a viem aj o prípade zo Škótska, ktorý bude Súdny dvor riešiť budúci týždeň. Nemyslím si však, že naše súdy zamestnáva Brexit. Po Brexite budeme mať možno viac prípadov, ktoré sa budú týkať problémov prechodu. K otázke do akej miery bude európske právo relevantné pre naše súdy po Brexite by som uviedol, že najmä v prípade, ak dôjde k dohode, ale aj v prípade, ak k dohode nedôjde, sa predpokladá určitá miera prispôsobenia sa európskemu právu počas primeraného obdobia, či už na základe dohody alebo inak. Európske právo bude v podstate zdomácnené, takže určite budeme sledovať judikatúru Súdneho dvora, aby sme mali prehľad o tom, ako sa európske právo vykladá a čo to vlastne je.

Predseda Najvyššieho súdu Českej republiky prof. Pavel Šámal nedávno v médiách kritizoval hypertrofiu českého práva. Príliš veľa schvaľovaných zákonov a ich časté novelizácie znamenajú, že sa v nich laik nevyzná, pritom by sa nimi mal riadiť. Zákony by podľa neho mali byť v zásade jednoduché, zrozumiteľné a „univerzálne“ vo vzťahu k jednotlivým životným situáciám. Zákonnodarcovia (politici) však na každý nový fenomén doby reagujú populisticky, novými zákonmi – ani sa nepýtajú, či by nepostačili existujúce právne normy. Máte v Spojenom kráľovstve rovnaký problém? Ak nie, ako sa vám to podarilo vyriešiť?

» Pokiaľ ide o tvrdenie, že je nezákonné vstúpiť do Dolnej snemovne britského parlamentu v brnení, som si istý, že to nezákonné je, ale neviem, ktorý zákon o tom poníma a čo presne hovorí. «

Túto tendenciu sme si všimli aj my v priebehu posledných približne 25 rokov. Identifikovali sme politické tendencie reagovať na každú vlnu alebo druh trestného činu zavedením nových skutkových podstát a trestov alebo trestných režimov, a to spôsobilo vznik určitých problémov. Riešili sme spor ohľadom jedného špecifického režimu, ktorý bol v platnosti počas prvých 12 rokov tohto storočia. Ten oprávňoval súdy ukladať tresty odňatia slobody na dobu neurčitú. Odsúdení nemali k dispozícii dostatok prostriedkov na to, aby preukázali dôvod na ich prepustenie z trestu odňatia slobody na dobu neurčitú. Uvedené malo za následok predĺženie trestu odňatia slobody pre tých, ktorí by boli inak nútení stráviť v ústave na výkon trestu odňatia slobody iba krátky čas. Tento režim bol v roku 2012 síce zrušený, ale stále sú riešené určité dozvuky jeho existencie. Ďalšia oblasť, v ktorej dochádza k určitému zdvojovaniu právnej úpravy, je oblasť terorizmu. Situácia u nás však nie je taká tragická, ako to opisuje pán predseda Šámal v Českej republike. V poslednom období dokonca snahy týkajúce sa Brexitu spôsobujú, že vláda neprijíma zákony v žiadnej oblasti (smiech).

V Českej republike sa o zákonoch Spojeného kráľovstva traduje, že je tam v platnosti veľa starých zákonných noriem, starých vraj aj niekoľko storočí. Dokonca u nás vyšiel článok, ktorý takéto zákony spomína – napríklad, že kto nalepí poštovú známku s hlavou britského kráľa alebo kráľovnej hlavou dolu, dopúšťa sa vlastizrady. Nezákonné je tiež napríklad vstúpiť do Dolnej snemovne britského parlamentu v brnení. Prečo tieto zákony ponechávate v Spojenom kráľovstve v platnosti? A nespôsobujú občas komplikácie tým, že zbytočne zamestnávajú súdy, ak sa ich snaží niekto zneužiť?

Myslím si, že zdrojom tejto otázky je zábavný príbeh prezentovaný v tlači a nie som toho názoru, že ide o problém. Právna komisia, ktorá je zodpovedná za skúmanie a prípravu legislatívnych návrhov, v prípade, ak ju o to vláda požiada, má program, ktorého cieľom je odstraňovanie starých zákonov v priebehu niekoľkých rokov. Pokiaľ ide o tvrdenie, že nalepenie poštovej známky s hlavou britského kráľa alebo kráľovnej dolu hlavou predstavuje vlastizradu, tomu vôbec neverím. Za vlastizradu sa považuje snaha zosadiť kráľa, ale nemyslím si, že nalepenie poštovej známky dolu hlavou predstavuje snahu zosadiť kráľa. Pokiaľ ide o tvrdenie, že je nezákonné vstúpiť do Dolnej snemovne britského parlamentu v brnení, som si istý, že to nezákonné je (smiech), ale neviem, ktorý zákon o tom poníma a čo presne hovorí. Takýto zákon možno stále existuje, ale predpoklad, že bude použitý, je nulový. Myslím si, že je v platnosti len preto, lebo si ho nikto nevšimol a nejaký dôkladný novinár ho našiel.

Viete o nejakých zákonoch v Spojenom kráľovstve, ktoré považujete za vtipné alebo osobité?

Neviem o žiadnom konkrétnom. Som si ale istý, že by ste našli aj ďalšie vtipné zákony. Aj keď tie, ktoré ste spomenuli, sú vtipné dostatočne – najmä ten druhý.

Je to z jedného článku zverejneného v Českej republike o 10 najviac bizarných zákonoch v Spojenom kráľovstve.

Myslím si, že tento článok je prekladom článku, ktorý bol zverejnený v britských novinách. Ako však viete, nie všetko, čo si prečítate v novinách, je pravda. Som však plne pripravený akceptovať fakt, že je nezákonné vstúpiť do Dolnej snemovne parlamentu v brnení (smiech).

Lord Jonathan Mance

Bývalý podpredseda Najvyššieho súdu Spojeného kráľovstva (2017 - jún 2018). Lord Mance študoval právo na University College v Oxforde, zbieral skúsenosti v advokátskej kancelárii v Hainburgu a prevádzkoval prax v obchodnej advokátskej komore (od roku 1982 ako Queen's Counsel) v Anglicku, rovnako tak v Hongkongu a na Bahamách, a to až do roku 1993. Je tiež zakladajúcim riaditeľom Bar Mutual Indemnity Insurance Fund. Medzi rokmi 1993 – 1999 pôsobil ako sudca Queen's Bench na Obchodnom súde. Od roku 1999 vykonával činnosť na Odvolacom súde a od roku 2005 v Odvolacej komore Snemovne lordov. V roku 2009 sa stal sudcom novo zriadeného Najvyššieho súdu Spojeného kráľovstva a v roku 2017 taktiež jeho podpredsedom. V Snemovni lordov predsedal podvýboru „E“ v European Union Select Committee, zapodievajúcim sa návrhmi v oblasti európskeho práva a inštitúcií a podieľajúcim sa na jeho správe ohľadom Lisabonskej zmluvy. Viedol pracovné skupiny zamerané na vnútroštátnu aplikáciu smerníc OECD pre nadnárodné spoločnosti, ale tiež podávanie správ o probléme beztretnosti vo vzťahu k násiliu na ženách v Kongu. Medzi rokmi 2000 – 2003 bol opätovne zvolený za predsedu Poradného výboru európskych sudcov Rady Európy, kde až do roku 2011 zastupoval Spojené kráľovstvo. Ďalej bol členom sedemčlenného výboru, ktorý v zmysle čl. 255 Zmluvy o fungovanie Európskej únie vydáva stanovisko k vhodnosti kandidátov na funkciu sudcu a generálneho advokáta Súdneho dvora. V súčasnosti je predsedom Výkonného výboru Medzinárodnej právnej asociácie s pobočkami vo viac ako 60 jurisdikciách po celom svete a je členom Skupiny pre sudcovskú integritu (Judicial Integrity Group). V Spojenom kráľovstve okrem toho predsedá Poradnému výboru pre medzinárodné právo súkromné.

Pripravila Lenka Bogárová

STANOVISKO VO VECI ROZHODNUTIA O ŽALOBE GENERÁLNEHO PROKURÁTORA SR NA ROZPUSTENIE POLITICKEJ STRANY ĽSNS

Päťčlenný senát Správneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 29. apríla 2019 verejne vyhlásil rozsudok vo veci Generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti žalovanej politickej strane Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko, v konaní o žalobe na rozpustenie politickej strany, ktorým žalobu zamietol.

Dôvody, pre ktoré Najvyšší súd SR žalobu zamietol, a nevyhoveli tak návrhu Generálneho prokurátora SR na rozpustenie žalovanej politickej strany:

1. Vzhľadom na to, že ide o najsilnejší zásah v demokratickej spoločnosti do práva na združovanie občanov v politických stranách, je potrebné v každom štádiu konania skúmať, či nie je dostatočné použiť aj menej drastický prostriedok na elimináciu jednotlivých prejavov členov alebo organizačných zložiek strany tak, aby sa dosiahol účel sledovaný zákonom. Ide najmä o trestné stíhanie konkrétnych osôb a elimináciu ďalších nedovolených alebo protispoločenských činností administratívnymi prostriedkami nižších stupňov.
2. Najvyšší súd SR skonštatoval, že v štátoch Rady Európy, ktorej je aj Slovensko členom, dochádza k rozpusteniu politickej strany len ojedinele, pretože rozpustenie politickej strany je všeobecne považované za opatrenie ultima ratio, ku ktorému je potrebné pristupovať veľmi obozretne.
3. Najvyšší súd v tejto veci rozhodoval ako súd správny, nie trestný súd. Do právomoci správneho súdu nepatrí rozhodovanie v trestných veciach, teda správny súd nerozhoduje, či sa fyzická alebo právnická osoba dopustila spáchania trestného činu. Správny súd nemá právomoc rozhodnúť o tejto otázke ani prejudiciálne (predbežne podľa § 132 SSP). Uvedené znamená, že rozhodujúci senát nemal zákonnú právomoc rozhodovať o otázke, či sa predseda žalovanej politickej strany a dvaja parlamentní poslanci dopustili spáchania trestného činu. O uvedenom rozhodnú senáty trestného kolégia.

Vzhľadom na existujúcu zákonnú úpravu nebolo právne možné, aby správny súd v tejto veci v prospech žaloby vyhodnotil čo i len predbežne možnú trestnosť skutkov, za ktoré sú aktuálne vedené trestné konania proti predsedovi žalovanej strany a dvom parlamentným poslancom, a to aj napriek tomu, že boli uplatnené ako rozhodujúce žalobné body v tejto veci.

Najvyšší súd vychádzajúc z prezumpcie nevinoty, keďže ku dňu vyhlásenia tohto rozsudku nebol nikto z menovaných čelných predstaviteľov žalovanej strany právoplatne odsúdený a žalobca nepodal procesný návrh, napr. na prerušenie tohto konania podľa § 100 ods. 2 písm. a/ SSP, rozhodol na podklade aktuálneho stavu veci, prihliadnúc aj na skutočnosť, že s účinnosťou od 1. januára 2019 ustanovenie § 388 SSP stanovuje správne mu súdu lehotu šiestich mesiacov na rozhodnutie vo veci, ktorá v tejto veci uplynie 30. júna 2019 (§ 493a SSP).

Na základe uvedených ustanovení zákona a zisteného skutkového stavu veci potom možno vyvodiť záver, že žalobná argumentácia vo vzťahu k trestnému stíhaniu predsedu žalovanej politickej strany a dvoch parlamentných poslancov, nie je právne relevantná a vo vzťahu k meritu veci uvedené tvrdenia žalobcu nebolo možné v tomto štádiu konania považovať za priťažujúcu okolnosť, ani za právne preukázanú žalobnú argumentáciu pri rozhodovaní o rozpustení politickej strany pretože až do právoplatného skončenia veci platí prezumpcia nevinoty.

4. Najvyšší súd je názoru, že medzi účastníkmi konania nebolo sporné, že žalovaná strana v rámci svojho politického programu presadzuje vystúpenie Slovenskej republiky zo združenia NATO a má záujem o vypísanie referenda s otázkou o vystúpení Slovenskej republiky z Európskej únie. Podľa názoru súdu tieto hodnotové východiská nepostačujú samé o sebe, v tomto štádiu konania, za dôvody, ktoré by mohli viesť k rozpusteniu politickej strany. Nateraz nebolo preukázané, že by žalovaná na uvedený zámer použila prostriedky nezlučiteľné s právnym poriadkom Slovenskej republiky.
5. Najvyšší súd SR na základe vykonaného dokazovania dospel k záveru, že žalovanú stranu nie je možné rozpustiť len preto, že kritizuje ústavný a právny poriadok štátu, a že sa zúčastňuje na tvorbe verejnej debaty na politickej scéne. **Právomocou Najvyššieho súdu SR v kontradiktórnom súdnom spore tohto typu v právnom štáte nie je supľovanie úlohy žalobcu a vyhľadávanie dôkazov na jeho tvrdenia. Dôkazné a argumentačné bremeno zatažuje žalobcu – Generálneho prokurátora SR, z čoho vyplýva, že v pochybnostiach, ku ktorým dospel súd aj v tejto veci, (resp. pri nejasnostiach a nedostatku dôkazov), sa musí Najvyšší súd vždy prikloniť na stranu žalovanej (politickej) strany plne v súlade s pravidlom in dubio pro libertate.**
6. Najvyšší súd všeobecne akceptuje koncept „demokracie schopnej brániť sa“ (democracy capable of defending itself, wehrhafte/streitbare Demokratie), pričom v tejto súvislosti poukazuje na aktuálny spoločenský vývoj, na všeobecne akceptované výsledky volieb v Banskobystrickom samosprávnom kraji, ako aj na demokratické výsledky prezidentských volieb v tomto roku.
7. Súd je oprávnený rozhodnúť len v rozsahu podanej žaloby a predložených dôkazov. Najvyšší súd v právnom štáte rozhoduje na základe predložených dôkazov, podľa Ústavy SR a podľa zákonov Slovenskej republiky a medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná. Vzhľadom na uvedené, po oboznámení sa so všetkými predloženými dôkazmi, Najvyššiemu súdu SR neostávala iná možnosť, než žalobu zamietnuť, pretože žalobca Generálny prokurátor SR, neuniesol dôkazné bremeno.

Najvyšší súd Slovenskej republiky na pojednávaní dňa 29. apríla 2019 vyhlásil nasledovný rozsudok:

sp. značka 4 Volpp/1/2017

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jany Zemkovej PhD. a zo sudcov JUDr. Nory Halmovej, JUDr. Milana Moravu, JUDr. Petry Príbelskej PhD. a JUDr. Jarmily Urbancovej, v právnej veci žalobcu: Generálny prokurátor Slovenskej republiky, so sídlom Štúrova 2, Bratislava, proti žalovanej politickej strane: Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko, so sídlom Nový Svet 5667/63, Banská Bystrica, IČO: 36127175, zastúpená: 1. Mgr. Radovan Hrádek, advokát, Drieňová 3, Bratislava, 2. Mgr. Peter Kupka, advokát, Hlavná 23, Trnava, 3. Advokátska kancelária JUDr. Tomáš Rosina, s. r. o., Kukučínova 20, Banská Bystrica, konajúc o žalobe Generálneho prokurátora Slovenskej republiky na rozpustenie politickej strany podľa § 384 a nasl. zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky žalobu Generálneho prokurátora Slovenskej republiky na rozpustenie žalovanej politickej strany Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko **zamieta**.

Žiaden z účastníkov konania *nemá právo* na náhradu trov konania.

NÁHLAD DO ROZHODNUTÍ KOLÉGIÍ PRIJATÝCH DO ZBIERKY STANOVÍSK NS SR A ROZHODNUTÍ SÚDOV SR

Výber z rozhodnutí občianskoprávneho kolégia

Občianskoprávne kolégium Najvyššieho súdu Slovenskej republiky prijalo do Zbierky stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 8/2018 aj tieto právne vety:

R 61/2018

(Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. júla 2017 sp. zn. 6 MCdo 1/2016)

Škodou pre účely zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších zmien a doplnení je aj nemajetková ujma spočívajúca v zásahu do osobnostných práv pozostalých obete dopravnej nehody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla.

V spore o náhradu takejto ujmy je poisťovňa pasívne legitimovaná.

V zmysle odôvodnenia rozhodnutia sa žalobcovia domáhali, aby každému z nich žalovaní spoločne a nerozdielne zaplatili 10 000 € ako náhradu nemajetkovej ujmy utrpenej usmrtením matky žalobcov pri dopravnej nehode, spôsobenej žalovaným 1/, ktorý bol zo spáchania príslušného prečinu uznaný vinným rozsudkom súdu prvej inštancie, pričom žalovaná 2/ je poisťovňou, s ktorou mal žalovaný 1/ dojednané poistenie zodpovednosti podľa zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších zmien a doplnení (ďalej len „zodpovednostný zákon“ alebo „ZoPZP“).

Súd prvej inštancie rozsudkom žalobe v celom rozsahu vyhovel, t. j. obom žalovaným uložil povinnosť spoločne a nerozdielne zaplatiť každému zo žalobcov 10 000 € a náhradu trov „právneho zastúpenia“ na účet spoločného advokáta žalobcov. Krajský súd v Nitre (ďalej tiež len „krajský súd“ alebo „odvolací súd“ spolu so súdom prvej inštancie tiež len „nižšie súdy“) napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil.

Na základe podnetu žalovanej 2/ podal proti uvedeným rozsudkom oboch nižších súdov (výslovne len proti ich výrokom vo veci samej) mimoriadne dovolanie generálny prokurátor Slovenskej

republiky. Navrhol, aby dovolací súd oba rozsudky v dovolaní napadnutých častiach zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnil nesprávnym právnym posúdením veci nižšími súdmi.

Po vyriešení otázky splnenia podmienok pre podanie mimoriadneho dovolania dovolací súd bez nariadenia pojednávania (§ 443 C. s. p., časť vety pred bodkočiarkou) preskúmal rozsudky oboch nižších súdov a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie nemožno považovať za opodstatnené.

Aj pre posúdenie správnosti právneho posúdenia veci, prezentovaného v odôvodneniach napadnutých rozsudkov nižších súdov v prejednávanej veci, bola vo vzťahu k otázke akcentovanej mimoriadnym dovolaním dôležitou odpoveď na otázku, či v konaní o náhradu nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv, predstavovaných právom na súkromný a rodinný život, spôsobený usmrtením blízkej osoby pri dopravnej nehode, je daná pasívna legitimácia poisťovne vykonávajúcej povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škody spôsobené prevádzkou motorových vozidiel.

Pre posúdenie otázky pasívnej legitimácie poisťovne je rozhodujúce riešenie otázky, čo treba rozumieť pod pojmom škoda (použitým v ZoPZP). Pre účely tohto zákona treba pojem škoda vykladať extenzívne v tom zmysle, že tento pojem zahŕňa aj nemajetkovú ujmu, ktorej náhrada patrí pozostalým (po blízkej osobe, usmrtenej pri dopravnej nehode v súvislosti s prevádzkou motorového vozidla) z titulu občianskoprávnej zodpovednosti za zásah do osobnostných práv, spočívajúci v zásahu do ich práva na súkromný a rodinný život.

Ak by mal platiť výklad pojmu škoda vychádzajúci z textu ZoPZP (gramatický výklad), resp. výklad vychádzajúci výlučne z ustanovení Občianskeho zákonníka o zodpovednosti za škodu, teda ak by náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých nemala byť predmetom poistného krytia, prinášalo by to značné majetkové riziko subjektov zodpovedajúcich za takúto nemajetkovú ujmu, ktoré by v individuálnych prípadoch mohlo viesť aj k ich bankrotu. Zároveň by to však mohlo znamenať aj neistotu pozostalých v tom smere, či im prisúdená náhrada bude aj skutočne poskytnutá, resp. riziko, že v prípadoch insolvenzie (platobnej neschopnosti) zodpovedného subjektu táto nebude vymožiteľná. Neprijateľnosť týchto dôsledkov vyžaduje extenzívnu interpretáciu pojmu škoda pre účely ZoPZP tak, že doň patrí aj náhrada nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv pozostalých a teda že aj táto náhrada je predmetom poistného krytia. Pri výklade a aplikácii právnych predpisov totiž nemožno opomíňať ich účel a zmysel, pričom platí, že súd nie je absolútne viazaný doslovným znením zákona, ale sa od neho smie (a dokonca musí) odchýliť, ak to vyžaduje účel zákona, história jeho vzniku, systematická súvislosť a pod.

Pri výklade pojmu škoda pre účely ZoPZP treba vychádzať z chápania tohto pojmu v komunitárnom práve. Zodpovednostný zákon bol totiž výsledkom transpozície smerníc Európskej únie, ktoré boli nahradené t. č. platnou Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES zo 16. septembra 2009 o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti. Táto smernica síce nedefinuje pojem škoda, ale z jej textu je zrejmé, že pod týmto pojmom rozumie osobnú ujmu a škodu na majetku, resp. používa slovné spojenie utrpenie „ujmy alebo škody“, či používa termíny „akákoľvek ujma alebo škoda“ alebo „akákoľvek škoda“. Komunitárne právo chápe škodu ako majetkovú aj nemajetkovú ujmu, resp. za ujmu považuje škodu majetkovú aj nemajetkovú (tu por. napr. rozsudok SD EÚ zo 6. mája 2010 vo veci C-63/09 Axel Walz proti Clickair SA).

Stotožniť sa nešlo ani s námietskou, že nižšie súdy dospeli k názoru o pasívnej legitimácii žalovanej 2/ nesprávnou priamou aplikáciou smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES zo 16. septembra 2009. V tomto prípade totiž ako súd prvej inštancie, tak i odvolací súd sa v odôvodneniach svojich rozsudkov venovali problému priamej aplikovateľnosti (resp. presnejšie nedostatku priamej záväznosti) smerníc, žiaden z nich však svoje rozhodnutie vyhovujúce žalobe nezaložil na priamej aplikácii smernice, ale na eurokonformnom výklade vnútroštátnej právnej úpravy povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a závere, že takýto výklad je možný a tiež namieste (správnosť ktorého záveru napokon potvrdil i ústavný súd, nech aj i on za cenu poisťovními neprijímaného extenzívneho výkladu pojmu škoda). I výhrada viazanosťou pasívnej legitimácie poisťovne na úprave náhrady nemajetkovej ujmy na základe zodpovednosti poisteného vnútroštátnym právom bola pritom zjavným výsledkom neochoty rešpektovať tú skutočnosť, že komunitárne právo medzi pojмами „škoda“ a „ujma“, resp. medzi „materiálnymi škodami“ a „nemajetkovými ujмами“ nerozlišuje, resp. aj súvisiacej neochoty nadradiť eurokonformnú interpretáciu zažitej systematike vnútroštátneho práva.

Dovolací súd vedený týmito úvahami preto prípustné, avšak nedôvodné mimoriadne dovolanie podľa §§ 448 a 464 C. s. p. zamietol.

R 67/2018

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. júla 2018 sp. zn. 2 Cdo 31/2018)

Rozhodnutie o prípustnosti prevzatia a držania v zdravotníckom zariadení bez súhlasu umiestneného, je tak závažným zásahom do osobnej slobody človeka, že prvotný výsluch alebo vzhľadnutie vykoná osobne sudca.

Z odôvodnenia rozhodnutia vyplýva, že súd prvej inštancie po vypočutí umiestnenej, jej splnomocnenej zástupkyne a oboznámení sa s názorom ošetrojúceho lekára a zdravotnou dokumentáciou dospel k záveru, že bez ďalšej hospitalizácie a adekvátnej liečby by hrozilo zhoršenie zdravotného stavu umiestnenej, ktorá môže pod vplyvom svojho ochorenia ohrozovať predovšetkým svoj život a zdravie, ako i svoje okolie a bolo preto prípustné. Vo veci rozhodol uznesením s poukazom na § 262 Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“). Krajský súd v Bratislave uznesenie súdu prvej inštancie potvrdil a poznamenal, že zhodne so súdom prvej inštancie dospel k záveru, že zdravotný stav umiestnenej prejavujúci sa v čase umiestnenia zmenami v jej správaní, tak ako bol diagnostikovaný, si vyžadoval umiestnenie do zdravotníckeho zariadenia a s názorom súdu prvej inštancie sa preto plne stotožnil.

Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podala umiestnená dovolanie s poukazom na § 431 ods. 1 CSP v spojení s § 420 písm. f/ CSP. Uviedla, že odňatie možnosti konať pred súdom spôsobujúce nezákonnosť uznesenia odvolacieho súdu ako aj súdu prvej inštancie, spočíva v porušení procesných práv umiestnenej v tomto konaní, a to najmä v práve na výsluch podľa § 260 ods. 2 CMP, v porušení povinnosti súdu zabezpečiť si pred vydaním rozhodnutia dostatočné množstvo dôkazov potrebných pre správne a riadne posúdenie zisteného skutkového stavu a následného právneho posúdenia veci. Namietala, že súd prvej inštancie prostredníctvom svojej vyššej súdnej úradníčky vykonal výsluch umiestnenej a ošetrojúceho lekára, pričom výsluch mal byť realizovaný priamo zákonnou

sudkyňou, aby tak získala priamy kontakt s umiestnenou a bol tak naplnený princíp ústnosti priamosti ako aj rovnosti účastníkov konania, čo sa v danom prípade nestalo.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) dospel k záveru, že dovolanie umiestnenej je dôvodné.

Detenčné konanie je mimosporovým konaním ovládaným princípom vyšetrovacím a je preto povinnosťou súdu, aby v súčinnosti s účastníkmi konania zistil skutočný stav veci (princíp materiálnej pravdy). V detenčnom konaní zákon ukladá súdu povinnosť vyslúchnuť osobu umiestneného, pričom cieľom výsluchu je vo všeobecnej rovine garantovať tejto osobe všetky jednotlivé zložky práva na spravodlivý proces a vyvážiť nerovné podmienky pri ich uplatnení. Súčasným cieľom výsluchu je zistenie názoru umiestnenej osoby, a to priamo na základe *vnemov sudcu*. Obligatórnosťou priamej a bezprostrednej komunikácie s osobou na jej žiadosť sa sleduje vytvorenie procesného priestoru pre vyjadrenie sa k veci a možnosti ovplyvniť priebeh konania a rozhodnutie súdu. Okolnosťou odôvodňujúcou upustenie od výsluchu je zlý zdravotný stav osoby, prípadne ak by bol výsluch s ohľadom na zdravotný stav na ujmu osoby. Už z čl. 4 Základných princípov CMP vyplýva, že súd zodpovedá za to, že zabezpečí počas konania účinnú realizáciu procesných práv všetkých účastníkov konania, teda aj umiestneného [viď publikáciu Civilný mimosporový poriadok, Komentár, C. H. Beck, Praha, 2017, str. 837 až 842; (ďalej len „Komentár“)].

Dovolací súd upriamuje pozornosť na novú právnu úpravu, ktorá v CMP (v § 260 a v § 243 CMP) zaviedla v prípade, ak súd upustí od výsluchu osoby umiestnenej v zdravotníckom zariadení (ako aj v prípade konania o spôsobilosti na právne úkony) nový inštitút, a to inštitút vzhliadnutia osoby, o ktorej detencii sa koná. Vychádza zo zásady, že je neprípustné rozhodovať o tak závažnom zásahu do slobody človeka, akým obmedzenie osobnej slobody je, len „od stola“, ale je potrebné počuť názor posudzovanej osoby, prípadne ju aspoň vidieť. Zákon tak súdu ukladá povinnosť osobu, o ktorej detencii sa koná, vzhliadnuť v prípade, ak sa upustí od jej výsluchu. Nie je vylúčené, že v určitých prípadoch sa vzhliadnutie prelína s výsluchom účastníka, pri ktorom s ním má sudca tiež priamy očný kontakt. Vzhliadnutie možno vnímať ako osobitný procesný postup, ktorý smeruje k naplneniu požiadavky prirodzenej dôstojnosti človeka, jeho osobnej nezávislosti vrátane slobody autonómie, nediskriminácie, rešpektovaniu odlišností osôb so zdravotným postihnutím. Povinnosťou súdu pri rozhodovaní o osobnej slobode človeka je vychádzať zo subjektívneho hľadiska, ktoré znamená, že súd primárne nevychádza z diagnózy osoby, o ktorej sa rozhoduje, ale ako sa navonok prejavuje jej schopnosť obstaráť si svoje veci, začleniť sa do bežného života, reagovať na bežné impulzy. Ako a kto má zrealizovať vzhliadnutie právna úprava vyslovene nevymedzuje, nie je však vylúčené, že v určitých prípadoch sa prelína s výsluchom účastníka, pri ktorom má sudca s účastníkom tiež priamy očný kontakt (viď Komentár, str. 841).

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že sudcovia, ktorí rozhodujú o závažných veciach zasahujúcich do súkromného života človeka (akými sú konania v niektorých statusových veciach fyzických osôb), by v zásade mali mať osobný kontakt s týmto človekom (porovnaj rozhodnutia ESLP v veciach: X a Y p. Chorvátsku, sťažnosť č. 5193/09; Sýkora p. Českej republike, sťažnosť č. 23419/07 a ďalšie). Z uvedeného tak možno ustáliť, že *vzhliadnutie by mal primárne vykonať sudca*. Nakoľko sa vzhliadnutím rozumie pokus o zistenie stavu človeka vlastným pozorovaním sudcu, ktorý o detencii rozhoduje, nemá byť realizovaný prostredníctvom inej súdnej osoby. Je totiž vždy nevyhnutné, aby si sudca sám na základe priameho kontaktu s umiestnenou osobou vytvoril úsudok nielen o možnostiach jej výsluchu, ktorý je jednou z procesných záruk určených na ochranu jej základného práva na osobnú

slobodu, ale tiež o schopnosti umiestnenej osoby chápať obsah uznesenia súdu o prípustnosti prevzatia do ústavu. Z judikatúry ESLP taktiež vyplýva, že v určitých výnimočných situáciách postačí, ak tento úkon vykoná na základe poverenia sudcu vyšší súdny úradník, a to však najmä vtedy, ak sa rozhoduje o osobe, o ktorej detencii už bolo skôr rozhodované, ktorá ***už bola v minulosti sudcom vzhliadnutá*** a v prebiehajúcom konaní je jej zdravotný stav, pre ktorý už bola v minulosti držaná v zdravotníckom zariadení, podľa aktuálnych lekárskeho posudkov takej povahy, že nie je možné očakávať jej zlepšenie (porovnaj rozhodnutie ESLP vo veci Berková p. Slovenskej republiky, sťažnosť č. 67149/01; Ivinović p. Chorvátsku, č. 13006/13; Lashin p. Rusku, sťažnosť č. 33117/02). Takýto mimoriadny postup súdu však musí byť v odôvodnení jeho rozhodnutia podrobne a dôkladne odôvodnený (viď stanovisko NS ČR sp. zn. Cpjn 201/2015).

V danom prípade je z obsahu spisu zrejmé, že výsluch umiestnenej vykonala 20. marca 2017 vyššia súdna úradníčka, pričom šlo o jej prvotný výsluch. Dovolací súd opätovne poukazuje na to, že vzhľadom k tomu, že o takom závažnom zásahu do slobody človeka, akým je či už obmedzenie spôsobilosti na právne úkony, alebo prevzatie a držanie v zdravotníckom zariadení, je neprípustné rozhodovať len „od stola“, ale je potrebné počuť názor posudzovanej osoby, prípadne ju aspoň vidieť. Na základe uvedeného dovolací súd uzatvára a opakuje, že bez ohľadu na to, či ide o výsluch alebo vzhliadnutie, pri tak závažnom zásahu do osobného stavu človeka, je potrebné, aby túto osobu vypočul sudca. Inak sudca o osude človeka rozhoduje bez osobného kontaktu s ním a inak len na základe informácií obsiahnutých v spise. Dovolací súd v nadväznosti na vyššie uvedené dospel k záveru, že postupom odvolacieho súdu a rovnako tak postupom súdu prvej inštancie došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ CSP).

Najvyšší súd napadnuté uznesenie odvolacieho súdu a rovnako tak súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

(znenie odôvodnení uvedených rozhodnutí sú dostupné v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 8/2018, uverejnenej na stránke www.nsud.sk)

Právne vety, ktoré boli prijaté na trestnoprávnom kolégiu 3. 10. 2018

TPJ 25/2018

Stanovisko trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na zjednotenie výkladu a aplikácie ustanovenia § 213 ods. 3 Trestného poriadku.

Policajt je povinný v rámci postupu podľa § 213 ods. 3 Trestného poriadku oznámiť obhajcovi len druh úkonu, teda v prípade výsluchu svedka len okolnosť, že pôjde o taký výsluch, a nie aj meno svedka. Výsledok úkonu (zápisnica o výsluchu svedka) potom môže byť použitý ako dôkaz v konaní pred súdom (§ 213 ods. 2 veta prvá Trestného poriadku), resp. pri ďalšom postupe už v predsúdnom konaní, ale len spôsobom, ktorý predpokladajú ustanovenia Trestného poriadku (teda na hlavnom pojednávaní sa primárne predpokladá osobný výsluch svedka, okrem zákonom ustanovených výnimiek). Rovnako je obhajca oprávnený ešte v prípravnom konaní žiadať o opakovanie výsluchu svedka, a to najneskôr pri preštudovaní spisu, postupom podľa § 208 Trestného poriadku.

Oznámenie mena svedka obhajcovi vopred by mohlo zmať právo svedka žiadať o utajenie svojej totožnosti podľa § 136 ods. 2 Trestného poriadku (na čo nadväzuje postup podľa ods. 2 až 5 tohto ustanovenia a podľa § 137 Trestného poriadku), v prípade, ak je taký postup vecne odôvodnený. Oznámenie mena svedka obhajcovi vopred, a to ani v naposledy uvedenom prípade, však neznamená procesnú nepoužiteľnosť výsledku úkonu v ďalšom konaní.

** Prijatím stanoviska prestáva byť aktuálny výklad uvedený v rozhodnutí publikovanom v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 54/2013.*

TPJ 31/2018

Stanovisko trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na zjednotenie výkladu a aplikácie ustanovenia § 42 ods. 1 Trestného zákona vo vzťahu k ustanoveniam § 353 ods. 8, § 355 ods. 10 Trestného poriadku.

Časovým rozhraním medzi viacčinným súbehom trestných činov a trestnoprávnou recidívou je v zmysle § 42 ods. 1 Trestného zákona moment vyhlásenia súdom prvého stupňa prvého odsudzujúceho rozsudku za niektorý z trestných činov (skutkov) toho istého páchatela; taký účinok má podľa § 353 ods. 8 Trestného poriadku aj doručenie trestného rozkazu obvinenému. Pri pokračovacom trestnom čine, ak konanie páchatela pri niektorom z čiastkových útokov tohto činu časovo prekročí moment uvedený v predchádzajúcej vete, pokračovací trestný čin je spáchaný ako trestnoprávna recidíva.

Na účinok uvedený v predchádzajúcom odseku nemá vplyv, ak je rozsudok súdu prvého stupňa zrušený súdom vyššieho stupňa pri rozhodovaní o opravnom prostriedku alebo ak dôjde

k zrušeniu trestného rozkazu zo zákona na základe podaného odporu (§ 355 ods. 10 Trestného poriadku), pokiaľ v ďalšom priebehu trestného konania dôjde k právoplatnému odsúdeniu za dotknutý trestný čin.

Ak bol trestný čin spáchaný ako trestnoprávna recidíva, tento stav sa nezmení nastaním účinkov zahľadania odsúdenia skorším rozsudkom, vyhlásenie ktorého je momentom časového rozhrania medzi (jednak) viacčinným súbehom trestných činov spáchaných v predchádzajúcom období a (jednak) trestnoprávnou recidívou; v takom prípade sa pri rozhodovaní o trestných činoch, ktoré nie sú dotknuté zahladením odsúdenia, ustanovenia o úhrnnom alebo súhrnnom treste (§ 41 ods. 1, 2 a § 42 Trestného zákona) nepoužijú.

Od situácie popísanej v predchádzajúcom odseku (trestnoprávna recidíva sa nezmení na viacčinný súbeh trestných činov nastaním účinkov zahľadania odsúdenia skorším „hraničným“ rozsudkom) je potrebné odlíšiť situáciu predpokladanú ustanovením § 42 ods. 3 Trestného zákona, v ktorej sa v prípade viacčinného súbehu trestných činov, pri postupnom ukladaní trestov za ne, nastaním účinkov zahľadania odsúdenia skorším „hraničným“ rozsudkom, neguje princíp ukladania len jedného – súhrnného trestu; v takom prípade sa uložia samostatné tresty.

Na TPK konanom 3. 12. 2018 boli prijaté právne vety v nasledovnom znení:

TPJ 41/2018 – 1

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 3. septembra 2018, sp. zn. 2 Tdo 7/2018)

Včasnosť uplatnenia dovolacích námietok.

Námietky chýb rozhodnutia a konania v zmysle § 374 ods. 1 (ods. 3) Trestného poriadku, s označením dôvodu dovolania podľa požiadavky odseku 2 naposledy označeného ustanovenia (teda uplatnené riadne), sú obligatórnou náležitosťou dovolania – ak je v dovolaní uvedená aspoň jedna taká námietka, bude sa ňou dovolací súd zaoberať (pokiaľ sú splnené ostatné zákonné podmienky dovolacieho konania). Dovolací súd sa však nebude zaoberať námietkami uplatnenými po uplynutí lehoty na podanie dovolania uvedenej v § 370 ods. 1, 2 Trestného poriadku (teda nie včas), okrem konštatácie ich oneskoreného uplatnenia; to sa netýka ďalšej argumentácie k včas a riadne uplatneným dovolacím námietkam.

Ak v dovolaní podanom včas nie je riadne uplatnená žiadna dovolacia námietka, dovolanie bolo síce podané, avšak bez splnenia svojej obligatórnej náležitosti. V takom prípade nasleduje postup podľa § 379 ods. 1 Trestného poriadku, avšak námietky možno uplatniť najneskôr do uplynutia lehoty určenej dovolacím súdom podľa § 379 ods. 1 Trestného poriadku. Neskôr uplatnenými námietkami sa nebude dovolací súd vecne zaoberať – buď rozhodne podľa § 382 písm. e) Trestného poriadku (pri absencii akejkoľvek riadne uplatnenej námietky), alebo sa bude zaoberať len námietkami riadne uplatnenými v naposledy označenej lehote.

TPJ 41/2018 – 2

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 3. októbra 2018, sp. zn. 1 TdoV 9/2017)

Odstraňovanie rozporov vo výpovedi obžalovaného alebo svedka. Domová prehliadka.

I. Úprava možnosti čítania zápisnice o skoršom výsluchu či už obžalovaného (§ 258 ods. 4 Trestného poriadku) alebo svedka (§ 264 ods. 1 Trestného poriadku) na hlavnom pojednávaní rešpektuje princíp nezameniteľnosti aktuálneho procesného postavenia vypočúvanej osoby (ktoré sa mohlo v predchádzajúcom priebehu konania zmeniť). Preto nie je možné čítať na odstraňovanie rozporov vo výpovedi obžalovaného jeho skoršiu výpoveď ako svedka, a naopak.

Pravidlo uvedené v predchádzajúcej vete nie je možné obísť čítaním zápisnice o skoršom výsluchu osoby v odlišnom než aktuálnom procesnom postavení (v predchádzajúcom priebehu konania) ako listinného dôkazu podľa § 269 Trestného poriadku.

Princíp nezameniteľnosti procesného postavenia platí aj pre náhradu výpovede na hlavnom pojednávaní; za „spoluobžalovaného“ uvedeného v návete § 263 ods. 3 Trestného poriadku sa považuje osoba v takom pôvodnom procesnom postavení, ktorá už v čase konania hlavného pojednávania spoluobžalovaným nie je (konanie proti nej bolo skončené, bola vylúčená zo spoločného konania – inak by sa použilo ustanovenia § 258 ods. 4 Trestného poriadku) a túto osobu nie je možné (z faktických, nie právnych dôvodov) vypočúť ako svedka.

II. Ustanovenie § 105 ods. 1, 2 Trestného poriadku je v pozícii osobitného ustanovenia (*lex specialis*) oproti ustanoveniu § 213 ods. 2, 3 Trestného poriadku (nie je výnimkou uvedenou v naposledy označenom ustanovení, platnou len za určitých okolností – „ak vykonanie úkonu nemožno odložiť a obhajcu o ňom vyrozumieť“). Obhajca sa teda o výkone domovej prehliadky neupovedomuje.

Dôvodom postupu popísaného v predchádzajúcom odseku je zamedziť zmareniu účelu domovej prehliadky, ktorý nie je možné naplniť bez momentu prekvapenia; pribratie nezúčastnenej osoby k výkonu domovej prehliadky (na kontrolu nezaujatosti jej priebehu) je naopak obligatórne.

„Osoba, u ktorej sa domová prehliadka / taký úkon vykonáva“ v zmysle ustanovení § 104 ods. 1, § 105 ods. 1 a 5, § 106 ods. 1 a 2 Tr. por. je osoba, do ktorej práva, zodpovedajúceho domovej slobode, sa pri výkone domovej prehliadky zasahuje; takou osobou nie je vlastník alebo nájomca dotknutej nehnuteľnosti, pokiaľ ju aj fakticky neužíva ako obydlie.

TPJ 41/2018 – 3

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. mája 2018, sp. zn. 1 TdoV 1/2017)

Trestný čin poškodzovania finančných záujmov Európskej únie; jednočinný súbeh s trestným činom subvenčného podvodu.

I. Pri trestnom čine poškodzovania finančných záujmov Európskej únie podľa § 261 Trestného zákona sú v odseku 1 tohto ustanovenia popísané tri možné alternatívy konania páchatela („použitie alebo predloženie výkazu, resp. dokladu“, „neposkytnutie povinných údajov“ a „použitie pro-

striedkov“, spojené s ďalšími okolnosťami), ako aj dva rôzne následky, ktoré páchatel môže takým konaním spôsobiť (jednak „spôsobenie sprenevery“ a jednak „protiprávne zadržanie prostriedkov“).

Vychádzajúc zo záveru uvedeného v predchádzajúcom odseku, „spôsobenie sprenevery“ v zmysle § 261 ods. 1 Trestného zákona nie je zadefinovaním ďalšieho konania páchatela (ako kumulatívne požadovaného skutku), ktoré by nadväzovalo na „použitie alebo predloženie výkazu, resp. dokladu“, „neposkytnutie povinných údajov“ alebo „použitie prostriedkov“ podľa predchádzajúcej časti formulácie dotknutého ustanovenia. Ide o definíciu jednej z alternatív následku vyvolaného konaním páchatela (súčasť popisu tzv. objektívnej stránky).

Na účel aplikácie § 261 ods. 1 Trestného zákona: „spôsobenie sprenevery“ obsahovo zodpovedá následku trestného činu sprenevery podľa § 213 ods. 1 Trestného zákona (ako trvalé prisvojenie si poskytnutých prostriedkov); „protiprávne zadržanie prostriedkov“ obsahovo zodpovedá následku trestného činu neoprávneného užívania cudzej veci podľa § 215 ods. 1 Trestného zákona (ako neoprávnené prechodné užívanie prostriedkov, neskôr refundovaných poskytovateľovi alebo dodatočne použitých na pôvodne určený účel). Rozhodujúcim kritériom rozdielu medzi oboma druhmi následku je špecifikácia úmyslu páchatela v čase jeho konania.

Použitím poskytnutých prostriedkov na iný než pôvodne určený účel (následok spôsobený páchatelom) v úmysle vyvolať taký stav trvale (nie len prechodne „zapožičať“ prostriedky sebe alebo inému), teda dochádza k spáchaniu – pri splnení aj ostatných zákonných znakov – trestného činu poškodzovania finančných záujmov Európskej únie podľa § 261 Trestného zákona. Na uvedenej kvalifikácii nič nemení ani okolnosť, ak ku škode došlo spätnou refundáciou finančných prostriedkov, ktoré ich prijímateľ už skôr vynaložil na iný než pôvodne určený účel; prijatie, resp. ponechanie si takto vyplatených prostriedkov je porušením účelovo určeného zverenia finančných prostriedkov, a to zverenia len na oprávnenú spätnú úhradu (ide teda o spôsob „prisvojenia si“ určitej peňažnej hodnoty).

II. Jednočinný súbeh trestných činov je charakterizovaný jedným konaním páchatela, ktorým sú (v rámci dotknutého skutku) vyvolané dva rôzne následky. Také následky teda nie sú totožné právne ani fakticky (z hľadiska faktických okolností, ktoré sú kvalifikačným podkladom).

Jednočinný súbeh trestného činu poškodzovania finančných záujmov Európskej únie podľa § 261 Trestného zákona a trestného činu subvenčného podvodu podľa § 225 Trestného zákona je možný pri kumulácii rôznych následkov zodpovedajúcich škode; škoda ako kvalifikačný moment sa delí medzi obe právne kvalifikácie podľa pôvodného zdroja finančných prostriedkov, ktorých sa týka následok vyvolaný konaním páchatela (jednak prostriedky poskytnuté Slovenskej republike Európskou úniou – § 261 Trestného zákona a jednak prostriedky z iných verejných zdrojov pokrytých ustanovením § 225 Trestného zákona).

TPJ 41/2018 – 4

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 4. septembra 2018, sp. zn. 2 Ndt 25/2018)

Spor o príslušnosť.

Ak v prípade postúpenia veci inému súdu z dôvodu príslušnosti rozhodoval o sťažnosti proti takému uzneseniu nadriadený súd postupujúceho súdu, nemôže už súd, ktorému bola vec prá-

voplatne postúpená a ktorý je v obvode dotknutého nadriadeného (sťažnostného) súdu, vyvolať spor o príslušnosť podľa § 22 ods. 1 Trestného poriadku.

Súd, ktorý rozhoduje spor o príslušnosť podľa § 22 ods. 1 Trestného poriadku, môže určiť aj príslušnosť iného než niektorého zo sporiacich sa súdov.

Ak iný než sporiaci sa súd, ktorého príslušnosť bola určená podľa predchádzajúceho odseku a ktorého nadriadeným súdom nie je súd, ktorý rozhodoval spor o príslušnosť (ďalej len „externý preberajúci súd“), zistí, že vo veci má rozhodnúť niektorý z pôvodne sa sporiacich súdov alebo iný súd v obvode súdu, ktorý rozhodol pôvodný spor o príslušnosť, vyvolá nový spor o príslušnosť podľa § 22 ods. 1 Trestného poriadku; najbližšie spoločne nadriadeným súdom bude v takom prípade vždy Najvyšší súd Slovenskej republiky.

Ak externý preberajúci súd zistí, že vec má rozhodnúť iný súd mimo obvodu súdu, ktorý rozhodol pôvodný spor o príslušnosť, postúpi vec príslušnému súdu, čo môže vyvolať nový spor o príslušnosť.

Ak ide o pôsobnosť (§ 14 Trestného poriadku), rozhoduje Najvyšší súd Slovenskej republiky, a to buď o sťažnosti podľa odseku 1 týchto právnych viet, alebo (ak sťažnosť nebola podaná) v následnom spore o pôsobnosť (podľa § 22 ods. 1 Trestného poriadku pri jeho extenzívnom výklade) medzi Špecializovaným trestným súdom a iným súdom, ak bol taký spor vyvolaný.

TPJ 41/2018 – 5

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 7. mája 2018, sp. zn. 5 Tost 14/2018)

Účel trestného konania pri väzbe.

Účelom trestného konania v zmysle tretej kumulatívnej podmienky podľa § 76 ods. 3 veta druhá Trestného poriadku je nielen náležité zistenie trestného činu a spravodlivé potrestanie páchatela podľa zákona v zmysle § 1 Trestného poriadku (generálne vyjadrený účel zákona z hľadiska rozhodnutia vo veci samej), ale aj zamedzenie okolnostiam, na odvrátenie ktorých je zamerané ustanovenie § 71 Trestného poriadku o dôvodoch väzby. Ochrana práv fyzických a právnických osôb presahuje najmä pri tzv. preventívnej väzbe rámec stíhania obvineného za skutok, ktorý je predmetom dotknutého konania.

TPJ 41/2018 – 6

(rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 7. júna 2018, sp. zn. 5 To 5/2018)

Zákaz uloženia trestu povinnej práce invalidnému páchatelovi.

Ustanovenie § 55 ods. 2 Trestného zákona neviaže zákaz uloženia trestu povinnej práce na nedostatok zdravotnej spôsobilosti páchatela na výkon takého trestu, ale len na okolnosť jeho dlhodobej práceneschopnosti alebo invalidity páchatela (bez rozlíšenia jej rozsahu). Z tohto dôvodu súd nie je oprávnený preskúmať, či napriek preukázanej, a to hoci len čiastočnej invalidite páchatela, by tento bol alebo nebol schopný prípadne uložený trest povinnej práce vykonať.

DE IURE

INFORMAČNÝ OBČASNÍK NAJvyššieho súdu Slovenskej republiky

© Najvyšší súd Slovenskej republiky, Bratislava 2019
ISSN 2453-8558